

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

IV. ÉVFOLYAM

1. SZÁM

FOLYÓIRATA

BUDAPEST, 1942.

JANUÁR

Gróf Széchenyi István tragikus egyénisége.

Minden nagy ember az emberiségnek egy-egy mély kérdését ragadja meg, mert messzebb lát embertársainál. Az emberi élet ütőerét jobban eltalálja, s az egész emberi vagy nemzeti lét szempontjából újabb perspektívákat nyit meg. Széchenyi működésében is igazolva látjuk azt a mondást, hogy: az emberiség voltaképpen nagy egyéniségekben ébred öntudatra. Mint mondták róla: a legjobb időben érkezett, a nemzet ütőerére tette a kezét.

Széchenyi korában Európa csáknem egy évszázaddal megelőzött bennünket. Hiszen alig ébredtünk még fel a török elnyomatás után, amikor már Európaszerte pezsgő élet lüktetett. Franciaországnak megvolt a maga Richelieu-je és Colbert-je, Angliát jelentős mértékben felemelte Erzsébet királynő, Poroszországnak is megvolt a maga nagy választófejedeleme, Oroszországban I. Péter és II. Katalin az állami megerősödés hathatós támogatói és a civilizáció iránymutatói. Elhangzott már a francia forradalomnak is a véres nyitánya, mely társadalmi átalakulást eredményezett, az erőket felszabadította, a mesterséges korlátokat megszüntette. Technikai téren is óriási haladást látunk. S mindezen átalakulások elkerülték hazánkat vagy nem hagytak rajta mély nyomokat. A felvilágosodás nem változtatott sem az abszolutizmuson, sem a társadalmi megkötöttségen. Így 1830 körül nem sokkal voltunk előbb, mint egy évszázaddal előbb.

Széchenyi megjelenése tehát a legidősebb volt. Gondolatai, reformjai forradalmian hatottak. Szokatlan a hangja, hogy szakítani kell a multtal, ha a nyugati nagy nemzetek példáját követve át akarunk alakulni, mert különben nincs jövőnk. Széchenyi hatására a nemzet mintha mély álomból ébredne öntudatra. Eltölti a jelenben kifejtendő aktivitás és a jövőbe vetett hit. Eszméi nyomán új élet, új mozgás, új reformtörekvések sarjadnak. Újszerűen hatott, és a jobb-érzésük mindjárt meg is értették. Ő volt az, aki tudása, hazájának, fájának és külföldnek pontos ismerete alapján a nemzet élére állhatott, s reformátora lehetett. Nem akart az lenni, de azzá rendelte gondolatainak a hordereje.

Széchenyi munkásságát, jelentőségét kiváló gondolkodók már eléggé méltatták, így a mi feladatunk nem az, hogy a kultúrelét különböző területein kifejtett érdemeit méltassuk, hanem inkább az, hogy vele mint emberrel ismerkedjünk meg és bepillantsunk a nagy magyar lelki életébe, gondolat-, érzelem- és akaratvilágába.

Széchenyi István gróf 150 évvel ezelőtt, 1791. szeptember 21-én

született Bécsben. Neveltetése hasonló a korabeli mágánsgyermekéhez. Minthogy főuraink nagyobb része a bécsi levegőhöz tartozott, érthető, hogy művelődési anyaga — legalábbis kezdetben — nélkülözte a magyar szellemet. Ezt később kellett pótolnia. 17 éves korában katona lesz. Résztvesz a Napoleon elleni harcokban. Magyar származása miatt azonban nem vihette többre a kapitányi rangnál. Önálló gondolkodása, excentrikus egyénisége különben se tudott beleilleszkedni az akkori katonai szellembe. Ezért otthagyja a katonaságot. Mint fiatal katonatiszt, — de még később is, sokat forgolódik a bécsi szalonokban s éli a fiatal mágánssok gondtalan életét.

Műveltségének elmélyülését főként utazásai segítik elő. Közben állandóan műveli magát. Kedvvel olvassa a német, francia, olasz és angol költők és írók munkáit. Tanulmányozza a politikai és szociológiai műveket. Állandó tudásszomj hajtja. Önművelése bámulatos. Szinte példát mutatott nemzetének, hogy lehet a „kiművelt emberfőt” elérni. Naplóját is azzal a céllal kezdi, hogy olvasmányai egyes fejezeteit feljegyezze. Kedveli a klasszikusokat. Vergiliust különös érdeklődéssel olvassa. Megragadja Platon. Lelkesülten beszél Sokrates megingathatatlan igazságérzetéről, erkölcsi nagyságáról. Jótékony hatással volt rá Tasso, Byron ellenben — pesszímista költeményeivel — búskomorságba ringatja.

Utazásai közben főként Anglia volt rá nagy hatással. A fiatal Széchenyi szinte gyermekes csodálkozással szemléli Anglia gyár-iparát. Órákhosszat beszélget a munkásokkal és szakférfiakkal taníttatja magát.

A tapasztalt dolgok álmatlan éjeken meglepték Széchenyit és önkéntelenül is a hazánkkal való összehasonlításra készítették. Főként külföldi utazásai közben talál Széchenyi az ő „árva” népére. Élt benne a nemzeti közösség érzése, meglátta a magyar „parlagot” és élete céljául a magyar „parlag” kiirtását tűzte ki. Reformtervei kezdetben a fantáziájából kipattanó ötletek. Később azonban mindinkább kristályosodnak, rendeződnek a gondolatai. Világosan látta, hogy Magyarország elmaradt és mélyen meg volt győződve, hogy neki szent kötelessége a magyar nemzetiség kifejtése. Meg volt győződve, hogy az Isten őbenne e hivatást „föltette”. Ezért küzd szinte mártír erővel ideáljai megvalósításáért. Elszántságát jellemzi vallomása: „Ha lenyesik szárnyamat, lábamon járok, ha levágják lábamat, kezemen járok, — csak használhassak.” S e vallomásának élete a legfőbb pecsétje. Hivatástudat, mély kötelességérzés, benső erkölcsi kényszer hajtja, mely ellen nem vívhat küzdelmet. Úgy érzi, hogy küldetésünk ellen nem harcolhatunk. A bécsi mulatozásokra visszagondolva, írja: „Mihelyt a lélek öntudatára jön annak, hogy hivatása a legmagasabb tökéletességre emelkedni, azonnal meg fogja vetni a földi örömeket, s ama cél után fog törekedni.”

Érdekes, hogy így ír az a Széchenyi, aki a köztudatban úgy él, mint gyakorlati, aktív politikus, vagy inkább mint nemzetgazdász. Nevét hallva, magyar embernek a Dunahajózás, Lánchíd, Tisza-

szabályozás, Lóverseny, Nemzeti Kaszinó, stb. jut az eszébe. Igaz, ezek olyan alkotások, melyek működéséből láthatóan fennmaradtak. Azonban a Naplóját olvasva kibontakozik egy drámai lélek körvonalja, mely összes erényeivel és hibáival, forrongásának, fejlődésének állandó dinamikájával csodálatosan bonyolult lelkiséget mutat az érdeklődőnek.

Széchenyi lelkületét és életpályáját átgondolva, azt kell mondanunk, hogy tragikus egyéniség. Állandó önelemzés, önvád, problémakeresés, a végsőig menő analízis jellemzi, folytonos feszültség sebes örvényként kering benne, pesszimista, önmagával elégedetlenkedő hangulatot kölcsönöz kedélyének. Érezzük az egyensúlyhiányt. Óriási vihar tombol benne, problémákkal küzdődik, az alkotó zseni élményei filmszerűen peregnék lelkében. Életének csaknem minden óráját megszakítják nyugtalan problémalátások, elmélkedések. Éjjeleken át gondolkodik az életnek számtalan oly megnyilvánulásán, melyek mellett az emberek milliói érzéketlenül, érintetlenül mennek el.

A meghasonlott, s főként önelemző, önvizsgáló szellemeknek a sajátossága, hogy az étellel, annak értékeivel szemben tudatosan és elvszerűen foglalnak állást, s hogy az életmegnyilvánulásokat szinтетikusan, egyetemes szempontból tekintik. Így tehát az ilyen egyének, adottságaikból kifolyólag, filozófikus hajlamúak. Ezt látjuk nála is, a bécsi báltermek könnyű levegőjében is az egy-egy pillanatra elmélázó, elmélkedő huszártisztben, az utazgató grófban, aki hazája felemelésén gondolkodik, s a tépelődő döblingi mártírban.

Talán paradoxként hangzik, ha azt mondjuk, hogy Széchenyi filozófikus lelkületű. Hiszen az ő külső élete csaknem egészében a gyakorlati politika mezején pergett le! Azonban mégis jó átgondolnunk, hogy az ő gyakorlati vívmányai nem öncélúak. Mögöttük mindig megtaláljuk az ideális politikust, aki szíve minden óhajával csak egyet akart: nemzetét felemelni. S minden mást csak eszköznek tekintett ezen cél érdekében. Vagyis Széchenyi központi érdeklődési iránya, alaplelkülete ideális, de céljai elérésében az életet reálishan tekinti.

Gyötrődő lelkére jó hatással volt a pályája. A gyakorlati élet programjainak keresztülvitele egy-egy oázis volt számára. Ilyenkor elfeledte tépelődéseit, problémáit; ezeket mintegy alkotásban oldotta fel. Gyakorlati alkotásokban vezet le bőséges energiáját, ez szabadítja meg vívódásaitól, büntudatától. Aktivitás kellett a lelkének, mert csak így tudta kivonni magát benső lelki életének khaoszából.

Lelkének alapvonásai azonban, gyakorlatiassága ellenére is, filozófikus egyéniséget mutatnak. Az élet végső értelmét, az ember rendeltetését kereső elmében már korán kifejlődött az önelemzésre, önismeretre való törekvés. Az önértékeken, az abszolút igazságon, jóságon és szépségen töprengő elme megalkot magának egy értékrendszert, amelyhez mint irányadó, mint messzefénylő ideálhoz méri saját gyarlóságát, cselekedeteit, lelkiismeretét, kötelességérzetét. S

ezen állandó összehasonlításban már csaknem betegesen érzékeny és túl szigorú önmagához. Ezért állandó kétségek gyötrik. Sokszor, pl. gyónás után nem mer áldozni, mert nem bizonyos, tiszta-e a lelke.

Lelki életének nyugtalanságát mutatja a vallásossága is. Tele van kétségekkel és megnyugvást vár az Istentől. Vallásosságának alapja, hogy hisz örök értékekben. Lelke ösztönösen lendül a túlvilág után. Azonban jó átgondolnunk, hogy ő gyakorlati ember, nála tehát a vallásosságot elsősorban ne az elvont világnézet kialakításában, az elmélkedések mélységében, hanem az élő Istennel való állandó kapcsolatban, a hozzá való gyakorlati magatartásban, az eleven életben kell keresni. Széchenyi lelke az Istennel, mint érzékfeletti, mint transzcendens valósággal személyes kapcsolatban van. Érti, hogy az élet felett van az Isten, mindenek irányítója, s „minél közelebb jutunk hozzá — írja — annál tökéletesebbek, azaz boldogabbak, minél távolabb állunk tőle, annál szerencsétlenebbek vagyunk”. Érti, hogy a világban mutatkozó egyenetlenségnek, diszharmóniának fel kell oldódnia Istenben. Az Isten utáni vágyakozás szíve állandó sóhaja, s az emberi szívnek ezen szükséglete minden vallásnak is az alapja. „Egyik vallás a másik után tünedezik el ugyan a Föld színéről — mondja — de a vallásos érzület, mely azokat alkotta, soha nem lesz kioltható az emberek szívéből.” Vallásosságában is megnyilvánul a reformatori hajlam. Látja az élet ferdeségeit, s az elégedetlenség érzése tölti el. Az ellentéték kiegyenlítésére a földi életben nem számíthatunk. Egy beláthatatlan fejlődés sodor bennünket. Érezzük a tér és az idő korlátait, ismereteink szűk határait, ismerettartalmaink szegénységét, az életfolyamat hányattatását és ezen bizonytalan érzésállapotban elborítaná lelkünket a leg-sötétebb pesszimizmus, ha a „győzelmes élet vágya” nem óvna meg a világfájdalomtól. Megvan Széchenyiben a lázas elégedetlenség, de megvan a vágy is, mely a jobbat akarja, s mely tud hinni. „Kell lenni egy másik, jobb életnek — írja 1819-ben — mert aki itt a leg-szerencsésebb, tulajdonképen az is igen nyomorult lény.” Vagyis a lélek halhatatlanságába, a túlvilági életbe vetett hitét Isten igazságosságára építi.

Szerelmi életét is kiegyensúlyozatlanság jellemzi. Szerelmi és vallásos érzései sokszor mintegy extázisban összefonódva törnek ki, s szerelmét az ideálok világába emeli. Ilyenkor csaknem szentet lát szerelmében, akinek élete felét is odaadná. E forró szerelem azonban nem óvja meg a kételkedéstől. Úgy érzi néha, hogy Crescencia grófnő (második szerelme) időnként nagyon hideg hozzá, s ezzel őt halálra sebzi és a külvilág előtt is nevetségessé teszi. Szerelme sokkal több kint, vergődést csepegtet lelkébe, mint amennyi örömsugár szóródik rá.

Szociális érzéseit főként angliai utazásai ébresztik fel. Itt látta, hogy mindenkinek vannak nemcsak jogai, de kötelességei is. Mindenkinek dolgoznia kell. Nincsen jobbágy. Mindenki adózik. Itt érezte meg, hogy mindenkinek van emberi méltósága, melynek tiszteletben tartását a becsület követeli. Nyílt lelkiismerettel tartja ébren köte-

lességtudatát. Érzí, hogy aki előkelő születésű és nagy vagyonú, annak több kötelessége is van a társadalommal, a nemzettel szemben. Másrészt nemcsak utazásai, hanem a lelkiével való állandó foglalkozás is fogékonnyá tette, hogy mások érzelm- és gondolatvilágába beleélje magát. Magasfokú emberszeretet fejlődött ki benne. Ez főként társadalomszemléletén érezhető. Megerősödött benne a faj-szeretet is. 24 éves korában, 1815-ben, amikor Londont elhagyta, írja: „El akarom hagyni a nagyvilágot minden pompájával, különben becsvágam el fog pusztítani, boldogságomat a középszerűségben akarom megtalálni. Isten veled becsvág, mely lelkemet annyira ölesztetted. Miért kapkodjam mindig előkelő állások és rang után, mikor minden elfordul tőlem. Van azonban nekem hazám, szegény, szerencsétlen hazám; ezen nem tudok segíteni, most még nem, jöjjön hát az eke a kard után.” Naplójának további részei tanúskodnak, mint ébred nemzeti reformatori hivatásának tudatára.

Érezte, hogy az ember elszigetelve csak parányi atom, semmi. Ezért főcélja az egyesítés, a szervezés volt. (Gondoljunk pl. a Ló-verseny, a Kaszinó létesítésére!) Hatóerejét fokozta, hogy a társadalom minden rétegével lelki közvetlenséggel érintkezett. Eszméiért állandóan agítált. S mindennek rugója egy szív volt, melyet fűtött a faj-, fűtött a honszeretet.

Oly lángelme, annyi rátermettség, az ész és szív oly bámulatos gazdagsága egyesült benne, mint világszerte is kevesekben. Ez volt a főoka, hogy, tragikus végű pályája ellenére is, óriási hatást ért el. Megkapó eszméinek a gazdagsága, a teremő gondolatok bősége, fantáziájának erős szárnyalása, mindenekelőtt azonban: szellemének mélysége. Magyarország sorsáról, megismeréséről, jövőjéről oly mélyrehatóan elmélkedett, mint előtte senkisé. A nemzeti jövő útját kereste, s oly irányt jelölt ki a nemzeti haladásnak, melyet követni minden nemzedéknek elengedhetetlen kötelessége.

A nemzetet féltő aggodalom azonban végülis megbontja a derecsedő gróf lelki életének egyensúlyát. Mindenért magát okolja, magát teszi felelőssé. A nemzet mártírjának és egyben gyilkosának érzi magát. Főként az 1843—45. évektől kezdve jelentkeznek ez az önvádaskodás, mely 48-ban elhatalmasodik a lelkén. Úgy érzi, ő az oka mindennek, magát teszi felelőssé a 48-ban bekövetkezett forradalomért, a 49-es világosi fegyverletételért. Megfogamzik benne az a fölfogás, hogy Magyarországon nem volt semmi baj, semmi szükség nem volt tehát, hogy az 1825-i országgyűlésen megindítsa a reformokat, hogy a 30-as évektől kezdve kiadja munkáit, a *Hitelt, Világot, Stádiumot, Kelet Népét, Önismeretet, stb-t.* Ő volt az, aki e munkáival a lavinát megindította, de mivel Kossuth a vezetést magához ragadta és a tempót meggyorsította, neki nincs módjában, hogy a nemzeti katasztrófát, mely a forradalomhoz vezet, megakadályozza.

Aggodalmai közelednek a beteljesüléshez. Nagy része volt abban Kossuth „modorának” is — mint mondja, hogy ökölcspásként lepték meg a nemzet halálát festő eszmék. A forradalom idején egész munkáját „füstbe menni” látta. Eszméiben látta azt a szikrát, mely

a forradalom, a pusztulás lángjával felgyújtotta hazánkat. A radikálisok hetvenkedése, Bécs magyarellenes reakciója, a rácok, horvátok fegyverkezése csak szította a lángot, melynek felgyújtásáért egyedül csak magát okolta. Naplójában nyomon kísérhetjük a filmszerű eseményeket, melyek mint lavina borítják el az önmarcangoló gróf szellemét.

Érzi, hogy nincsen semmi hatalom, mely nemzetét „a démoni úton”, mely a sírba visz, vizatarthatná. A magyarság sorsa — Ausztriával és a nemzetiségekkel való összeütközés következtében — csak az elvérzés lehet. S míg a politikai események drámai gyorsasággal peregnék, Széchenyi álmatlanul, tehetetlenül vergődik. Ön-bizalma, hite, mely eddigi életét fűtötte, összeomlik. Gyakran kiált fel: Nincs egy reménysugár, nincs egy kivezető út sem az ő, se nemzete számára. Lelki egyensúlya felbomlik. „Ember nagyobb zavart e világban nem okozott, mint én. Oh, Isten! — könyörülj rajtam!” — ez az utolsó sóhaj, amit egészséges elmével feljegyez Naplójába.

Ezután, az 1848-i öngyilkossági kísérlet után, mint amentia-beteget orvosával a Bécs melletti döblingi elmegógyintézetbe szállítják. 1848—1860-ig mint lelki beteg itt tartózkodik. Itt már a téveszmék árja borítja el szellemvilágát. Megfogamzik agyában az a gondolatcsoport, mely szerint az ő két évtizedre terjedő munkássága téves volt, mert Magyarországon nem volt semmi baj, tehát semmi szükség nem volt reformokra. Ő az Antikrisztus, aki a pokol mélyéből jött elő és hazug lélekkel — hiúságból — fényes jövőt ígért nemzetének. Ő volt a forradalom felidézője, ő csábította el Kossuthot is, ő minden bűnnek és becstelenségnek az oka, aki gyermekeit, anyját, feleségét sem szerette soha. Ő a megrögzött bűnöző, aki mindenkit csak megcsalt.

Lelki betegsége azonban mégiscsak lassan-lassan gyógyul. Visszatér a régi érdeklődési köre; politikával foglalkozik. Megírja a *Nagy Magyar Szatírá*t, melyben Bachot és rendszerét gúnyos, epés hangon kipellengérezi. Szakadatlanul ír. Rapszódikus modorban hangsúlyozza jogi állásfoglalását. A *Disharmonie und Blindheit* c. munkáját azonban már nem fejezhette be, mert 1860. márc. 3-án házkutatást tartottak nála és iratait lefoglalta a bécsi rendőrség. Ez erősen felizgatta. Értesült arról is, hogy iratait, mint „nagyyszerű összeesküvést eláruló iratokat” foglalták le. Március 4-én báró Thierry rendőrminiszterhez elkeseredett hangú levelet írt és kérte, hogy iratait szolgáltatassák vissza. Választ csak 16-án kapott és a rendőrminiszter kifejezte, hogy a gyógyintézet nem lehet számára továbbra is politikai menedékhely. Egyre izgatottabb lett, bár látogatói előtt türtözteti magát. 24-én Babarczy Imre báróval azt üzeni Deáknak, hogy hazája ne kövesse oda, ahová ő nemsokára leszáll.

Széchenyi világosan látta, hogy sokan bűnvádi eljárást kívánnak indítani ellene, s akkor elítélik. Azt is tudta, hogy mások ezen eljárást is feleslegesnek vélik, mivel úgysem tartják normálisnak (bár érezte, hogy nem beteg), s ebben az esetben az élet nem hagy számára mást nyitva, mint az örültek házát. Ezt azonban nem bírta

volna ki, másrészt pedig a politikai bűnösség vádja miatti elítéltetést sem várta be. Április elsején megszakad naplója. 6-án, nagypénteken asztalához ültette öreg szolgáját, megvendégelte; 8-án, húsvét hajnalán pedig szétroncsolta agyvelejét, s a legnemesebb szív megszűnt dobogni.

Széchenyi életét végiggondolva, látjuk, hogy lelkére lidercnyomásként nehezedik a bánat, a töprengés, a szürkén festő hangulat. Bizalom és kétség váltakozik benne. Van benne erő, reformátori lendület, hatniakarás, cselekvőkészség, — azonban ezt is kitörések túlzások zavarják meg. Van államférfiúi képessége, de ez is tarkázva van rémlátással, bizonytalansággal. Így befejezett, lezárt egyéniséget egy irányban sem tudott nyújtani. S ennek oka az, mert oly magas, elérhetetlen tökéletességet kívánt szolgálni és életében megvalósítani, hogy saját emberi gyarlóságait, jellemét elégedetlenkedve, pesszimizisztikusan ítélte meg. Töprengő lelkének állandó önvádaskodása lelki beteggé tette. Bár adott volna neki a Teremtő erősebb idegeket, kiegyensúlyozottabb kedélyt, s így, mint harmonikus lelkiéletű egyéniség, befejezhette volna nemzetépítő munkáját.

Reformműködésének azonban még így is megvolt az az eredménye, hogy megmentette a nemzetet a közönytől. Az ő lelkétől kapott lángra a magyar közélet. Ő keltett önbizalmat, munkakedvet, ő ébresztette fel a nemzetben a szebb, munkás jövőbe vetett hitet. Benne köszönhetjük Magyarország modern kultúrájának a megalapítóját, aki munkásságával a nemzeti továbbfejlődés útját jelölte ki.

Dr. Buzás László.

A jövő magyar nagyasszonyai.

Néhány évvel ezelőtt egyik illetékes, magasrangú pedagógus intézetünkben tartott előadásában azt mondotta: „Eddig leányainkat feltettük fiainktól, s rövid idő óta az az eset áll fenn, hogy fiainkat feltjük a mai leánynemzedéktől.” Majd arra kérte a leányifjúsággal foglalkozókat, neveljenek új leánytípust, olyat, mely erkölcsében, nőiességében, vallásos lelkületében, áldozatkészségében, példás honleányi mivoltában tűnjék ki a férfi-ifjúság épülésére.

Megvallom, ez a megállapítás mélyen lehangolt. Vajjon elfelejtették-e, avagy meg sem tanulták leányaink a női küldetés valódi lényegét? Nem ismerik-e igazi feladatukat, mely szerint a férfi eszményképévé kell válniok: teljes erkölcsi értékükkel, lelki mélységükkel, okosságukkal, közvetlenségükkel, finom tapintatukkal? Hogyan töltsék be hivatásukat, ha erre rá nem nevelik őket? S vajjon ha az arra hivatottak részéről minden megtörtént, földi zárandoklásukban nem tudnák-e betölteni isteni küldetésüket a lehető legteljesebben? Hiszen a női lelken átcsílog természetéből folyó, titkokkal teljes, végtelenül nagy hatalma, Isten közelsége, mérhetetlen belső gazdagsága, szépsége. Nem lehetne-e leányaink lelkében kialakítani olyan eszményképet, mely hasonlítana a Zsoltáros szavaihoz: „A király leányának minden ékessége belül vagyon.”

Istennek hála, hazánk gazdag kiváló nőnevelő intézetekben. Nemcsak felekezeti, hanem állami leányiskoláink is hozzáértő, hivatott kezek irányítása mellett működnek. Nem tudnánk-e összefogni s évtizedek tapasztalatait egybevetve erős akaratral, a mult tiszteltetreméltó asszonyainak példájára nemzetünknek és egyházunknak igazi, magyar nagyasszonyokat nevelni? Tudjuk, milyen döntő befolyásuk volt, van és lesz mindig a nőknek a történelemben: az erkölcsök megjavításában, avagy lábbaltiprásában, a családok életbentartásában vagy rombadöntésében, egyszóval az egyén, társadalom, nemzet és az emberi nem boldogításában vagy tönkretetésében. Hivatásuk nem kevésbé fontos a nagyközösségben, mint a férfiaké, és amint a helyes irányban nevelt nők sok jót, úgy a helytelen irányban neveltek több bajt okozhatnak, mint a férfiak. S ma, mikor a családi élet tisztaságán, melynek megőrzése csaknem kizárólag a családanya kötelessége, áll vagy bukik az egész társadalom, nemzet, nem kell-e hálás köszönettel fogadnunk *Kemenes Illés* főigazgató jóakaró figyelmeztetését a leánynevelés megreformálására, nemesebbé, szebbé, tartalmasabbá tételére.

A katolikus nagygyűléssel kapcsolatos leánygyűlésen *Shvoy Lajos* püspök zárószavában egybefoglalta az összejövétel célkitűzéseit és kb. a következőket mondta: Hogyan bízhatjuk az itt elhangzott naivszerű terveket a magyar katolikus leányifjúságra, melyről annyi elítélőt hallunk, kikért annyian reszketünk? Mégis, bízkodva nézünk a magyar leányifjúság felé s nevelői egyéniségünk latba vetésével, a magyar leányifjúság rajongó szeretetével, Isten segítségével bízva kezdünk majd a felelősséggel teljes nagy munkához: a jövő igazi magyar nagyasszonyainak neveléséhez.

Mindezek után legfontosabb és döntő jellegű kérdés: a) kialakult-e valójában lelkünkben az az eszményi női kép, amilyenné leányainkat kialakítani kellene, b) másodsor megtaláltuk-e hosszú pedagógiai működésünk alatt a helyes módszert célunk elérésére?

A) Rajzoljuk először elénk a helyes *női eszményképet!* Mindenekelőtt előre kell bocsátanunk néhány megjegyzést az eszményről általában. Azt mindnyájan jól tudjuk, hogy a lelket cselekedeteiben eszmények indítják, buzdítják és irányítják. Egy spanyol bölcselő szerint az élet eszmények nélkül lehetetlen, mert az eszmények az élet alkotóelemei. A velünk született jó készségeken kívül az eszmények sokasága zsong körülöttünk és hat reánk életünkben. Az egyéniség megítélésének egyik legfontosabb szempontja az, hogy az illető mivel töltötte meg eszményeinek tárházát. Az egyes ember számára ugyanis az eszményeknek nem szükségképen erkölcsi ereje hathatós, hanem idegeinek érzékenységet igénybevevő jellegűk. Az eszményeket kétféleképen tanulmányozhatjuk: egyrészt az örök értékek felé fordult oldalukról, másrészt az egyéni életgazdagításban elfoglalt szerepük szerint. Az előbbi feltétlenül elfogadható, a második a történelem és lélektan szemszögéből gyümölcsöző.

Minden kornak megvolt és megvan a maga eszményképe. A középkor nevelői eszményét az ókor nevelői gondolkodásával való

teljes szakítás jellemzi. A hatalmat, véres harcokat kereső ókori eszmény helyett az Úrnak életet, feltámadást tanító örök eszméje fogja meg a népek lelkét.

Az életet átalakító s az emberekre legnagyobb hatóerejű, legmaradandóbb eszménykép mindenkor: a nő. Ezért kell nekünk a „ma leányai”-t feladatuk betöltéséhez vezetnünk. Legyen méltó helyes világnézetével, önlemondásával arra, hogy a férfi eszményképéül váltszthassa s töltsse be küldetését a mult nagyszasszonyainak példájára, kikre a lovagi középkor férfiai a legnagyobb csodálkozással és bámulattal tekinthettek s kikben a keresztény lovag eszményképét megtalálta.

A mindenkori és a mai leánytól az élet különösen három tulajdonságot követel, és pedig éppen azokat, melyek a legelterjedtebb mai hibákkal ellentétesek. Ezek: az *élettisztaság*, *életfegyelem* és *életszolgálat*. Milyen legyen tehát az a leánytípus, kérdezném lapidáris egyszerűséggel. Legyen élete kristálytiszta nemcsak multjában, hanem jelenében és jövőjében is. Másodszor legyen benső életében fegyelmezett s ez a fegyelmezettség tűnjék ki munkájában, etikájában és szociális érzésében. Végre harmadszor legyen élete önzetlen, nemes szolgálat családjáért, a társadalomért és nemzetéért.

a) A valódi eszménykép első nagy vonalát a *tiszta női lélekben* találhatjuk meg. A tisztaság a legnagyobb érték, mert halhatatlan emlékezete és minden nemzet talpköve. Idézem Pázmány Péter szavait: „A mi életünk e földön oly vitézkedés, melyben az örök életért, a tökéletes erkölcsökért szüntelen bajt vívunk. De sem hosszabb, sem veszedelmesebb harcolásunk nincsen, mint a tisztaság oltalmáért.” — A mai korban éppen úgy fennáll ez a küzdelem, mint Pázmány korában. Mi nevelők tudjuk s szomorúan tapasztaljuk, hogy mire vezethet ez az emberiségen rágódó bűn s miként pusztíthatja el reményteljes munkánk ifjú virágait. Öldöklő méreg, mely mint láthatatlan féreg rágódik az ifjú lelken s végül a kétségbeesés örvényébe veti áldozatát. Ennek a bűnnek főleg a nagyvárosban élő leányifjúság van kitéve, hol színház, mozi, kirakatok, könyvek, szórakozás mindmegannyi kísértés tör rájuk s örökre jaj azoknak, kiket gondos nevelők nem óvnak, vagy világosítanak fel jókor a pusztító veszedelem következményeiről. Egyedül az a nevelés mentheti meg leányainkat, mely a tisztaságra nevelés problémáját a közép-pontba állítja. A szüzi lelkület életerőforrás. Nézzünk leányaink ragyogó szemébe, melyekből kis mennyország sugárzik felénk. Némelyiké olyan tiszta, mint a nápolyi égbolt, vagy az Alpések tengerszeme. Nyugodt, mely pillantásai megsejtetik lelkünkkel, hogy e fiatal leány lelkének érintetlensége szemében tükröződik. Életkörülményei talán olyan szerencsések voltak, hogy féltve óvott kincsét meg tudta őrizni. Isten kegyelme után ezt a jó szülőknek, de nem ritkán nevelőjének vagy tanítójának köszönheti. Hogy milyen tisztelőre méltó az ártatlan gyermeklélek, azt olvashatjuk az Evangéliumból, mely a botrányoztatóra „jaj”-t kiált.

Ha a multat és a történelmet nézzük, látjuk, hogy a társadalom

erkölcsi tisztasága a nő erkölcsi érzésével emelkedik vagy süllyed. Milyen nagy hatással volt a tiszta, szüzi nő élete még a pogány kortársadalmára is. Ezek közül sokan hűségükkel, kitartásukkal, lelki szépségükkel olyan festői magaslatra küzdöttek fel magukat, hogy bámulatot és csodálatot érdemelnek. Ennél kiválóbb jellemeket alakított ki a kezdődő kereszténység. Az ókor Ceciliája, ki a legnagyobb kísértések között is megőrizte lelke liliomát és éneklő, repeső lélekkel ment a szebb, tisztultabb, nemesebb élet magaslataira, valóban női eszménykép és érték. Avagy Lucia, az a kedves, művelt görög leány, kit szilárd oszlophoz hasonlítanak, nem kelt-e bennünk csodálatot s a női nemnek hódolatos tiszteletet? Vagy a kis Ágnes gyermekleányka, ki példát adott lelke tisztaságának feltő őrzésével a mai, kísértésekkel játszó, a test és szemek kívánságától nem féltő leányainknak. A felsorolt keresztény hősnők megmutatták, hogy voltak a multban tiszta, állhatatos női lelkek, kiknek példája nemcsak bámulatra, hanem utánzásra méltó.

Vannak férfias és vannak nőies jellegű korok. Korunk erős, férfias vonásainak, egészségi elveinek, szabados erkölcsstanának megfélemlően sajnos igen gyakori a neméből kivetkőzött, eszményiségéből lecsúszott, elférfiasodott nő. A jelenkor leányai a testkultusz korában élnek. Nem szólunk a testedzés, torna, fürdés tisztességes és megengedett módon való végzéséről, hiszen kell, hogy mi, pedagógusok ebben a tekintetben egy nézetten legyünk a régi görögökkel és Senecával óhajtsuk: „Kívánatos, hogy ép testben ép lélek lakozzék.” Edzett, akaraterős, erős ifjúságot akarunk s gyakran éppen az ellenkezőjét kapjuk. Vannak sportágak, melyek azt a kevés nőiességet is lerontják, melyet még a mi korunk a nőnél öltözködésben megfigyelt. Szinte elférfiasodnak leányaink viselkedésükben, társas érintkezésükben s a test kultuszában nem mindig a lélek, hanem legtöbbször a test lesz a győztes. Az ókor klasszikus népe, a görög csak azért karolta fel a nősportot, hogy a testedzés erős anyákat neveljen. A középkor lovagkisasszonyai is egész testet foglalkoztató sportot űztek a vadászatban, lovaglásban, utazások közben. Elsődleges célját a nő ezzel nem hátráltatta. — Sajnos, korunkban a sport igen gyakran az anyai hivatásnak ellenségévé alacsonyulhat. Mai világfelfogásunk nagyrészt és könnyen sportladyket nevel, pedig az új leánytípushoz több lélek, éspedig a fegyelem lelke: a Szentlélek kell. Ép testben ép lelket, bármennyire próbálja is a mai testnevelés, nem tud nevelni, erre csak a keresztény aszkézis képes. Kemény, rendszeres testedzés, akaratnevelés hősöket nevel. Az élet nehéz terhét: a család, a háztartás robotját, a gyermekevelés mérhetetlen gondját ma is az imádkozó, bőjtölő s istenfélő keresztény nők viselik emberfeletti akaraterővel, de támaszt nem a kizárólagos testedzésből, nem a túlzottan egyoldalú sportból, hanem az igazi keresztény élet aszkéziséből merítenek. Ezek a nők vezekléseikkel, néma, csendes türesekkel több hasznot hajtanak egyeseknek és a nemzetnek, mint a sportoló modern leányok és asszonyok. Ezért kell erősakaratú leányifjúságot nevelnünk. A mai társadalom bajának sokban az Is-

tentől elszakadt női nem az oka, tehát orvosa ismét csak az Istenhez visszatért, természetes hivatását követő keresztény nő lehet és nem a világ képére és hasonlatosságára formált sporthölgy.

Ha a mult nagyaszonnyainak példáját követjük, a jelen élet értékeit kiemeljük, hibáit kiküszöböljük, akkor felel meg a jövőben kialakítandó leánytípus annak az elgondolásnak, melyet az ideális nőről alkotunk.

b) De kérdezem továbbá: vajjon ez az élettisztaságot sugárzó eszményi alak valami állandó, stabil, merev keret-e, avagy dinamikusan előretörő, fejlődést mutató életforma? Én az utóbbit tartom és abban látnám a leánylélek *életfegyelmének* nagy vonalát, hogy a fejlődő leány minden munkájában, állandó erkölcsi erőfeszítésében és gyarapodó szociális érzéseiben következetes, önmegtartózkodó, áldozatot hozó és kemény legyen. Isten mindnyájunkat munkára teremtett. A leányt is azért teremtette, hogy egy kis körnek életet adó napja, színe, illata, jótékony lelke legyen. Jó pár évtizeddel ezelőtt a leányokat csak feleségnek nevelték. Ezek voltak a boldogabb idők. A nőké volt a tűzhely, a férfiaké a világ. Ma már e tekintetben nagy változást látunk. A kenyérért vívott harcban mind több és több önállóan küzdő nő tűnik fel a férfiak mellett a foglalkozások legváltozatosabb munkahelyein. De bármely életpályát is választanak leányaink, legyen az az otthon, hivatal vagy iskola falai között, kell, hogy teljes munkát végezzenek becsülettel, tisztességgel, minden számítás nélkül, egyedül az eredményért, a közért, hogy nehéz magyar sorsunkon segítve felmagasztosuljon a munka és értéke tegye szebbé, nemesebbé a dolgozó női lelkeket.

A fenti elvek és tények alapján kell tehát hangosan követelnünk, hogy a világ sokszor tetszetős jelszavai ne kápráztassák el a leánylelket. Tegyen szert helyes lelkiismeretre, amelynek szava távol tartja a túlzásoktól, szertelenségektől. Tanuljon meg csendben visszavonulni, lelkiismeretébe beletekinteni és megvizsgálni gondolatainak, cselekedeteinek, érzelmeinek indító okait. Legyen bátorsága szembenézni hibáival és kedvezőtlen környezetben is követni azt az isteni szót, mely számára az élet egyenes útját kijelöli. Aki ilyen elvek szerint jár el, az mindig a legfőbb jót tartja szem előtt és azért képes a legnagyobb áldozatot is meghozni. Szívesen és készségesen lemond saját valódi vagy vélt előnyeiről, ha azzal mások igazi javát előmozdíthatja. „A nők szépsége a nők nemessége.” (Boppel.) Ő maga mindent nemes lelkének szeretetéből ad, viszont ha embertársai részéről szeretetlenséget tapasztal, kész szívesen megbocsátani. Az ő szeretete is olyan lesz, mint amiről Szent Pál beszél: A szeretet türe, kegyes, virraszt és szunnyadva nem alszik, a terhet nem érzi, a fáradságot nem tekinti és többre vállalkozik, mint amire képes.

Azt szokták mondani, hogy a helyesen érző szív középpontja az egész világnak. Ily szívközpontnak kell a nőnek is lennie, amikor *szociális kérdésekről* esik szó. Az emberiség jelene és jövője érdekében egyaránt kívánjuk a nő nemes közreműködését. Ide tartoznak

a nevelés, a társadalmi élet, a közjótékonyosság, az emberbaráti intézmények s a szociális kérdések egész sorozata. Már eddig is nagy elismerést és becsületet szereztek maguknak a szociális szeretet gyakorlásával a nők. Lássák fontos szerepüket abban, hogy szeretetükkel összefűzzenek meglazult kötelékeket s lassanak testvért minden elhagyottban, szegényben, legyenek az emberek között fennálló társadalmi különbségnek kiegyenlítői.

c) De teljes-e egy eszmény, amely csak olyan konturokat mutat, amelyekben csak önmagát ékíti az ember? Ez lesilányult és leegyszerűsített eszmény volna. Az életszolgálat a jövő életvonalán mozog és így az igazi leányeszményben a szolgálat jegyét erősen kell kirajzolni. Ez a szolgálat kiterjed egyrészt az önzetlen lemondásra, másrészt a jövő család érdekében végzett új életszolgálatra és végül harmadszor az emberélet nagyobb családjának, a nemzetnek hűség, Mártát utánzó szerepére. Az eszményi nőnek önzetlen szolgálata a következőkben áll: gyűjt azért, hogy adhasson tudást, jószágot, erkölcsöt. Továbbá azt mondhatom: élete, vagyona, szórakozása családjáé, végül kijelenthetem, hogy mindene a köz, a nemzeté. Aki már leánykorában megtanulta ezeket az életelveket, az lesz igazi jó családanya s ezen mivoltával szolgálja a nagy családot: nemzetét. Tudja, hogy ahány gyermeket nevel, annyszorosan erősíti nemzetét és rajtuk keresztül szolgálja hazáját. Gondja van arra, hogy túlzott igényeivel nemzetét meg ne károsítsa, ne vonja el a maga önző céljaira azokat a javakat, melyekre a köz tarthat számot. Szegény és rászoruló honfitársainak nagylelkű segítője és nemtője.

B) Az eszmény megírása után keressük a *megfelelő eszközöket*, amelyek célunk elérésére segítenek. Azt világosan látjuk, hogy a finom női léleknek létében és megjelenésében bizonyos magasabbrendűséget kell sugározni, mint valami fényforrásnak világítania, melegítenie kell a legnemesebb értelemben, csendesén érvényesülnie és hatnia társadalmi életében.

Már Pythagoras is azt tanította, hogy a léleknek állati testekbe való vándorlásától csak a tiszta és jámbor élet szabadíthat meg. A görögöknél a lazuló családi élet, a pusztuló erkölcsök, a kivesző nemzeti érzés közepette élő társadalom olyan női jellemeket fejlesztett ki, amelyek megértetik velünk, hogy a nagy Aristoteles is miért van olyan rossz véleményrel a nőkről. Természetüknél fogva nem tartotta őket olyan értékeseknek, mint a férfiakat. Rómában a családi nevelés szigorú erkölcsi alapon állt s erős nemzeti eszményt ébresztő és fejlesztő volt. A római gyermek nevelése a vallás-erkölcsös szellemtől áthatott s az atyát és anyát egyaránt tisztelő, a házasságot határtalanul becsülő tiszta családi körben indult. Ha Róma az erkölcsök bukása után a régi virtushoz folyamodik, talán nem történt volna meg a világ legnagyobb államszervezetének hanyatlása, majd bukása. Nemzetünk fennmaradása és léteérdeke kívánja, hogy behatóan foglalkozzunk a nőnevelés kérdéseivel és eszközeivel.

a) A jövő nagyszonyainak élettisztaságra való nevelését már a legzsengőbb gyermekkorban az *otthonban* kell megkezdeni. Ez az

a szentély, hol a szülők Istentől kapott legdrágább kincsüket, a jövő reményét gondolják, hogy testileg, lelkileg megfeleljen majd annak idején hivatásának, isteni küldetésének. Az otthoni nevelésben semmit sem szabad csekélynek vagy feleslegesnek tekintenünk. Itt minden fontos, életbevágó s ha elhibázzuk, gyakran javíthatatlan és pótolhatatlan. A társadalmi életben többször hangoztatjuk, hogy ennek vagy annak nem volt gyermekszobája. Ki felelős ezért? Csak a szülők, a nevelők s a gyermek környezete. Nézzük, mi fontos tehát az otthoni nevelésben? Első és legfontosabb a példa. Hiába beszélünk, oktатunk, büntetünk és hiába követelünk meg valamit a gyermektől, ha nem lát jó példát tőlünk, s viszont feleslegessé válik néha a szó ott, ahol a példa vonz. Első ilyen jó példa, amit a szülőnek adnia kell: vallási kötelességeinek teljesítése. Gyermeknevelést csak valláserkölcös alapra lehet építeni. Hiába küldjük a gyermeket templomba, vagy kívánjuk meg tőle az imát, ha önmaga nem látja a templomban imádkozó édesapját, édesanyját.

A szülők egymáshoz való viszonya maradandó hatást gyakorol a fogékony gyermeklélekre. Sajnos, ma a családokban igen gyakori a válás úgy, hogy a gyermek vagy apjánál vagy anyjánál nevelődik. Hiányzik tehát az anyai szeretet, vagy a feltétlenül szükséges apai szigor. Mindkettő szerepe fontos, de az édesanyáé pótolhatatlan. A nő hatalma, ereje, ráhatása gyermekére ugyanis küldetéséből származik.

Lehelje az otthon a tisztaság illatát a családtagokra. Mit szölvünk azokról a lakásokról, ahol a gyermek nap-nap mellett olyan művészi jelisével ékített szobadíszeket szemlélhet, melyek lelkét korai gondolkozásra és nem kíváncsi dolgok iránti érdeklődésre serkentik. Ha azután kérdéseire még esetleg felvilágosítást is kap, megszűnik lelkének hamvas érintetlensége, korán elveszti gyermeki ártatlanságát.

A szülő zárja el gyermeke elől könyvtárát, mert ami való a felnőttnek, az nem való a gyermeknek.

A szülők hiányos erkölcsi érzéke mutatkozik abban a családban, hol a szabadság határait is átlépő, már-már az akt-kultuszt érintő ruhákat, fürdődresszeket hordhatnak a gyermekek is, vagy ahol mindennapos a silány tartalmú filmek látogatása még a fiatal leánygyermekek részéről is. Nem vitatható az, hogy az ilyen erkölcsi elgyengüléssel szemben az iskolának kemény nevelő, határozottan parancsoló és egyenesen kötelező elveket kell kierőszakolnia. Hogy pedig ez a szellem ne csak a döntő imperium szavával érvényesüljön, azért a gyermekek olvasmányait oly módon kellene irányítani, hogy ez a lelkiség bennük életigény legyen. A jó könyv olyan társ, amelynek irányító szava nehéz pillanatokban is felcsendül. A szülők lelkét is nevelni kell erre, azért a szülői értekezleteknek lényeges tárgya legyen olyan kérdések megbeszélése, amelyek a tisztuló gyermeklélek kialakulásának formáit szorgalmazzák.

A túlságos jólét, nagyzolás, pazarlás elpuhulttá tesz és éppen olyan káros a családban, mint a kiáltó szegénység. Azért mondja

a zsoltáros: „Uram, ne adj nekem se gazdagságot, se szegénységet, hanem ami az életre szükséges, add meg nekem.”

Az otthoni nevelést az iskolai váltja fel. Amint az otthonban a szülő, úgy az iskolában a tanító jó példája nevel és hat a legtöbbet. Milyen boldog az a szülő, aki az elemi első osztályban kiváló pedagógusnak adhatja át féltve őrzött kincsét s milyen szerencsés az a gyermek, akinek ilyen tanító jutott osztályrészül. És milyen nagy bizalom a szülőktől és a társadalomtól, hogy ezeket a földi angyalokat, tiszta lelkeket bízta reánk, pedagógusokra. Miért? Hogy féltve óvjuk lelkük hamvas hímporát, s belőlük a tisztaság erényének megszerettetésével drága kincsüket, öntudatosan féltő magyar nőket neveljünk.

A legfontosabb nevelés az elemi iskolában történik, mert ha ez nem is pótolhatja, de gondos nevelő keze legalább némileg javíthatja a szülői ház esetleges ferde nevelési irányait. Ilyenkor a gyermek lelke olyan, mint a lágy viasz, minden benyomást felfog és mélyen magába zár. Amilyen a tanító, olyan a tanuló. Vigyázzon a tanító, hogy mindenkor uralkodjék indulatain. Ismerje a neveléstan fontos elveit, ezeket sohasem szabad áthágnia.

A szeretet a legfontosabb nevelési eszköz, melynek pedagógiai jelentőségét alig tudjuk felmérni. Ha nincsen meg a szeretet kapcsa tanító és tanítvány között, nevelői munkánk eredménye nem lesz hatékony. A tanító első feladata nem az ismeretközlés, hanem a léleknevelés, jellemfejlesztés. Ahol szeretet uralkodik, ott meleg, meghitt lesz az iskolai élet és nagy erkölcsi erőket nevel. Ahol szeretet van, ott van bizalom is. Ha megnyertük tanítványunk szívét, jobban és eredményesebben hathatunk reá. A szeretet hatását a nevelésben *Tóth Tihamér* találóan kis iránytű szerepéhez hasonlítja. Jelentéktelen kis tűnek tűnik fel az iránytű a hajó egyéb nagy felszereléséhez viszonyítva, mégis ezzel a kis tűvel fedezte fel az ember az egész földet. Jelentéktelennek látszó kis vasdarab, de legyőzhetetlen erő lakik benne, amely, bármint forgatják, kitartó hűséggel mutat mindig a távol messzeségek eléréndő pontjaira. Így az ideális lelkinvelő iránytűje is a szeretet, mely ha jelentéktelennek látszik is a pedagógia bonyolult útain, mégis ebben lakik a legnagyobb erő, amely a fiatal lelkeket a biztos célhoz vezeti.

Azt szokták mondani, hogy az iskola a gyermek második otthona, Az otthont a szeretet teszi azzá. Szeretet nélkül lehet-e tehát az iskola második otthon? Ilyenné csak a valóban hivatásos nemzetnevelő alakíthatja az osztályát és nem a favágómunkát végző és csak pénzért kereső tanító.

Legyen az iskolában rend, fegyelem. Jól fegyelmezett iskolában vagy osztályban félánnyi fáradsággal érhetjük el azt, amit az ellenkezőjénél. De legyen a tanító kiegyensúlyozott lélek, magatartása is fegyelmet parancsoló, komoly, megfontolt rendelkezéseiben, határozott azok végrehajtásában.

Negatív munkánkban — óvjuk a gyermeket az iskolában a rossz pájtásoktól. Ez a tanító feladata, mert a szülő nem ismerheti gyer-

mekének osztálytársait, így nem is óvhatja tőlük. A rossz pajtások hatása gyakran a gyermek egész erkölcsi életére kihat. A pajtások lehetőleg egykorúak legyenek s a leánykák leánykakkal barátkozzanak. A koedukáció kisgyermeknél nem veszélyes, csak serdülőkorban, ahol az együttlevés gyakran nem kívánatos mellékkörülménnyel járhat.

Ne legyen a tanítás túlterhelő, de viszont ne legyen játékos sem. Az előbbi kedvét szegi a tanulónak, az utóbbi nem nevel kötelesség-érzetre, komoly munkára. A polgárba vagy gimnáziumba érkező tanulóknál, sajnos, sokszor szomorúan tapasztaljuk, hogy nincsenek beállítva komoly tanulásra. Csaknem egy félév telik el azzal, míg nyugodt magatartásra, figyelemre, összeszedettségre és szorgalomra tanítják őket.

A tanítóság- és tanárságnak szerencsés helyzete van napjainkban, mert az új tantervek és utasítások minden iskolafajban az erkölcsi nevelést és a lelkiélet művelését hangsúlyozzák. De legszerencsésebb helyzetünk van a liceumban, illetőleg tanítónőképzőben. Itt csaknem minden tárgy a valódi női elhivatottság érzékeltetésében és kifejlesztésének szolgálatában áll. Megvilágíthatjuk előttük a hivatás és a hivatal fogalmának különbségét, főleg a hivatásszerű és a lelki kényszerből vállalt munka közötti különbséget. Sok alkalom van bemutatni tanítványainknak a nő közéleti szerepét a társadalomban.

A lélek tisztaságát kedvezően vagy kedvezőtlenül befolyásolja a gyermek környezete is, melyhez legszorosabb értelemben a testvérek tartoznak. Minél több gyermek van a családban, annál könnyebben fejlődnek és csiszolják egymást a lelkek. A nagyobb testvér védője és pártfogója a kisebbnek. Ezzel nevelik önállóságra. A kicsiny viszont tekintélyt lát nagy testvéreben és azt megbecsüli. A fiúgyermek nőtestvéreben tisztelheti már azt az eszményképet, amelyre férfikorában vágyakozva tekint és akit megcsodál. A gyermek környezetéhez tartoznak a cselédek és a házi alkalmazottak is, akiknek megválogatása nagyon fontos. Amilyen kincs a jó házicseléd, olyan átok az ellenkezője. Becsüljék meg a gyermekek is a szülők példájára a nekik szolgálatot tevő alkalmazottat. Legideálisabb példát az a ház szolgáltat a gyermeknek, ahol a cselédet a családtagokkal egyenlő elbánásban részesítik.

Az iskolai nevelésnek mély és szilárd alapot kell adnia a leánynak, hogy az életben kedvezőtlen külső behatásokkal szemben is meg tudjon állni női hivatásának magaslatán. Tudjuk, hogy a művelt leány nem mindig lelkileg is tanult, sőt a tudományos felkészültség gyakran a lelki műveltség rovására megy. A lélek művelése azonban semmiképen sem szenvedhet kárt. Gondoskodjunk azért arról, hogy leányaink az iskolából kikerülve tovább nemesíthessék szívüket és erősíthessék meg akaratukat. Ajánljuk nekik a vallási egyesületekbe való belépést, hol Szűz Máriát, mint a női nem valódi eszményképét tanulják megismerni és követni. A máriatisztelet valami titokzatos és jótékony befolyást gyakorol az emberi lélekre, s az életben a hűség és odaadás erényeinek fokozottabb gyakorlására képesít. Amint

a középkor lovagja lelkének őszinte tiszteletét Szűz Mária iránt átvitte saját kora hölgyeire, mert bennük is a női eszményt látta megvalósulva, ugyanígy szeretnők, ha napjaink férfivilága éppen a kongreganistákban találja meg a legszebben és legtisztábban megvalósult női ideált.

b) De a lelkitisztaság mellett erőteljes reáhatással kell a *belső fegyelmezett életet* is szorgalmaznunk. A benső fegyelmet árulja el a kötelességnek pontos, kifogástalan és maradéktalan teljesítése. Fegyelmezetlen emberektől hiába várunk százszázalékos kötelességteljesítést. Azért kell már otthon a gyermek értelmi fokának megfelelően apró kötelességeket tűzni a gyermek elé és annak teljesítését nem türelmetlenül, hanem következetesen megkívánni. Éreztessük meg vele a munka szépségét és tárjuk fel előtte, hogy a kötelesség elvégzése önlegyőzéssel, fáradsággal és önmegtagadással jár. Tanulják meg áthidalni és csüggedés nélkül leküzdeni a felmerülő akadályokat. Azok a kötelességek, amiket a kicsinyek teljesítenek, kicsiségek, de aki a kicsiben hű, az a nagyban is hű lesz és nem fogja meglepetés érni későbbi életében a hivatása által reá rótt, gyakran látzólag teljesíthetetlen kérdések megoldásánál. Apró lemondás kicsiség, de az akarat nevelésének feltétlen nagy szolgálatot tesz. Tanulja meg a gyermek tenni azt, amit tesz. Legkisebb kötelességét olyan lelkiismeretesen, kidolgozottan és alaposan tegye, mintha ettől függne hazájának sorsa. Éreztessük meg vele, hogy valójában sohasem lesz nagy dolgok véghezvitelére alkalma, de a kis dolgok helyes elvégzésében áll az élet művészete.

A belső fegyelem alkotórésze a szociális együttérzés is. Ennek kifejlesztése is egyik feladatunk. A szociális érzés és gondolkodás terhes kötelességeket ró reánk. Ezek alól azonban nem vonhatjuk ki magunkat. Ezért az eszményért munkálkodnunk kell, mert így lesz minden nemzedék különb az előzőnél. Az iskolákban fennálló szociális körökbe éppen ezért nagy lelkesedéssel kell bekapcsolódnia a gyermeknek. Ezek készítik elő a talajt a társadalomban fennálló szociális egyesületekben való működésére. Erre a mai világban nemcsak nagy szükség, hanem sok alkalom is van. Milyen szép dolog, ha karácsonykor, a szegények felruházásakor mint jöttévi anygalkák szerepelnek leányaink s a szeretetcsomagokat maguk nyújtják át szenvedő embertársaiknak.

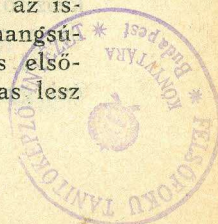
A missziók felsegítése is ide tartozik. Megtanulja a gyermek-leánya azt, hogy az édesapjának érkezett levél bélyege érték, amelynek nem a szemétkosárban van a helye, hanem beváltva a szegény pogány gyermekek megváltására fordíthatja azt. A mai háborús világban ilyen szociális munka a katonák felsegítése érmelegítő kötésével. A kistestvérmozgalom bájos nevelőeszköz a szociális érzés mélyítésére. Azt hiszem, ma már minden iskolában fennáll ez a mozgalom, s a nagytestvér gyakorlós kistestvérenek hordja titokban tizóraiáját, megosztja vele karácsonykor ajándékait, s szívesen lemond azért a hálás pillantásért, amit szegényebb testvérkéjétől jótékony-ságáért kap.

Női nemünk megnyugtatóására szolgáljon *Glattfelder* Gyula püspök megállapítása a Katolikus Nagygyűlés alkalmával asszonyaink és leányaink szociális tevékenységéről: „Kétségtelen, hogy bizonyos dolgokban a férfit illeti meg az elsőség joga, de sok alkalom és lehetőség adódik, amikor a nő valósíthatja meg azt, amire a férfi képtelen. A férfi sokszor harci eszközökkel akarja elérni az eredményeket és míg erőt erőre halmoz, tönkretesz mindent. Krisztus óta keresztény hagyomány az, hogy több lelkiséget látunk a nőben. A nő ott áll az ügyek szolgálatában akkor is, amikor nincs szó érdekről. A szent asszonyok ott maradtak Krisztus mellett, amikor a férfiak elbujtak, amikor inukba szállt a bátorság. Mi volna a caritas a nők közreműködése nélkül? A nő dolga, hogy megérezze a hiányokat, amelyek szerte a világon jelentkeznek: a szótlan, panasztalan nélkülözést. Ez az a lelki többlet, amelynek az Egyház örül.” Végül kívánja, hogy a nők folytassák továbbra is a megkezdett szociális munkát és vigyék diadalra.

c) Mivel a nőnevelésnek egyik leglényegesebb pontja az *élet-szolgálatra* való előkészítés, azért erre a feladatra való felhangolás állandó kötelesség a mi számunkra. Minden életszolgálat lemondással és kemény erőfeszítéssel jár. Mi felnőttek is érezzük ennek súlyát, hát még a fiatalság, amelyet még nem edzettünk meg eléggé az élet nehézségeinek elviselésére. Ezeket az önmegtagadásokat a gyermekek kell, hogy példában lássák maguk előtt szülőik részéről a családban. A család jelentősége azért a legfontosabb és legdöntőbb a gyermeknevelésnél. Okos, gyengéd keresztény anya nevelése kétségtelenül pótolhatatlan. Hallgassunk meg néhány jó tanácsot Fénelonnak *Utmutatás egy előkelő nő számára leánya nevelésére* című munkájából. „A jó zárdák nevelését nagyon értékelem, de többet várok egy jó anya nevelésétől, ha módjában van neki arra szentelnie magát. Jobb helye van leányának Ön mellett, mint a zárdában.” E néhány szóból is láthatjuk, hogy az újkor nagy nevelője mennyire értékeli a családi nevelést, sőt azt minden fölé helyezi. Bárcsak megszívlelnék ezt azok a szülők, kiknél minden fontosabb, mint a gyermeknevelés. Fénelon a vallásosságot és jámborságot találja a család legfontosabb nevelőeszközének s az édesanya tisztének tartja megnyerni leánya szívét a keresztény erényeknek. Mind a lemondásra, mind az erőfeszítés gyakorlására a leánynak saját családja megalapításakor van szüksége.

A család sejt. A család egyes tagjai a család sejtjei. A család a nemzet sejtje. S ha valakit az előbb vázolt elvek szerint neveltek, az a maga sejt szerepét a család körében nemzetének hasznára töltheti be. S ha van a családban erő, szeretet, egészség, tiszta élet, több család hivatása az egész nemzet testét élesztőként járja át s a nemzet ilyen családok közepette fennmaradását biztosítja. A példás családi nevelés közvetett nemzetnevelés. Az a pedagógus, aki az iskolában ezen elvek szerint nevel, az a családanya, aki a hangszílyozott irányelveket családjában érvényesíti a nemzetnevelés elsőrendű munkása. A tiszta nemzet a maga egészében is alkalmas lesz

20938

erőkifejtésre és a többi nemzet között példaadásra. Hősi családokból lesz a hősi nemzet, melynek fiai és leányai tiszteletet és megbecsülést vívnak ki a világ többi nemzetei előtt.

Magyarország gazdag hősnőkben, illetőleg a fent említett elvek szerint nevelt nagyasszonyokban. A nagy család, a nemzet hősei és hősnői nemcsak azok, akik az ellenségtől az ostromlott várbástyán védték váraikat, hanem azok az ismeretlen, feledésbe merült és kellőleg nem értékelt nők és leányok, akik a világ hőseit nevelték nemcsak a múltban, hanem a jelenben is. Ezek a hősnők a múltnak és a jelen időnek nagyasszonyai. Ilyen névteleneket óhajtunk mi is nevelni iskoláinkban, intézeteinkben és egyesületeinkben, hogy valóra váljék Széchenyi álma: Magyarország — éppen nagyasszonyaink munkája, tevékenysége és országépítő cselekedetei folytán — nem volt, hanem lesz.

M. Richter Sarolta.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Apró ötletek az intézet, a szertár fejlesztésére.

1. Intézeteink folyosóin járkálgatva rengeteg dicsérő, kitüntető oklevelet látunk. Érdekelne a szemlélőt, különlegesen kinek az érdeme a látható gazdasági, testnevelési dícséret. Fontosabb azonban: „Mi az igazság?” kérdésre adandó válasz és következményének ie-vonása. Az intézetnek adott dícséret rendszerint 1—2 tanár buzgó-ságának köszönhető. Igazságosak akkor leszünk, ha ráírjuk az ok-levél szélére: „Szaktanár, vezető N. N.” Ha a beérkezett képeken nemcsak az iktatószámunk, hanem ez a felirat is rajta van, abból többféle haszon származik. Az illető nagyobb kedvvel végzi mun-káját. A szemlélők igazságosságra nevelődnek és serkentést kapnak munkára.

2. Ismeretes az intézetnek juttatott ajándékért a VKM. 9091-1937. eln. és 7185-1939. eln. sz. rendeletei alapján adandó köszönet módja. Különösen a növendékek szívesen hoznak szer-tárainknak értékes — legtöbbször másoknak értéktelen — apróbb tárgyakat. Nem elég, ha megköszöni a szaktanár: vezesse be a szer-tárról vezetett állandó füzetébe. Évvégén összesítse és az évkönyv számára adandó jelentésében emelje ki a legértékesebbeket az aján-dékozó nevével. Hatásos serkentő.

3. Sok minden készül minden intézetben házilag. Nagy hiánya sok itt-ott látható képnek, eszköznek, hogy nincs rajta a készítési keltezés. Szükség van rá azért is, hogy a szemlélő a korszerűség szempontjából ne alkosson róla rossz véleményt. Fontos, hogy a készítő neve rajta legyen. Kell a felelősség-vállalás minden munkáért. Jó a név-rájegyzés a kétoldali serkentés kedvéért.

4. Ne sajnáljuk az időt arra, hogy évkönyveinkben a felszerelés évi gyarapodásáról gondosan beszámoljunk. Nehéz az évvégi sok-

munka között még azt is megtenni. De mind a többségi ellenőrzés, mind a saját növendékeinkre ezzel kifejtett jóhatás szempontjából szükség van rá. Ösztönzően hat a társ-intézetekre, valamint jó ötleteket meríthet belőle bárki. A tanítóképzés általános ügyére áldásos hatása lesz.

5. Igen eredményes hatású a tanári testület társadalmi, művészeti és irodalmi munkásságának pontos számbavétele. Mindenki szívesebben végzi kötelességén felüli munkáját, ha annak gondos számon tartásáról győződik meg. Több intézet évkönyvében folyó sorszámmal látjuk ellátva az évi irodalmi és művészeti munkásságot, mellette pontosan részletezve, de sorszám nélkül a folyó tanévi társadalmi tevékenységét. A növendékek jó emlékekkel kell, hogy távozzanak. A tanítóképző tanárság többet kell, hogy tegyen a tanári jóhírnév érdekében, mint pl. a gimnáziumi tanárság. Növendékeink nagy részének mi vagyunk utolsó nevelői. Rólunk marad utolsó nevelő-emlékkép. A gimnáziumi tanárok tanítványai legtöbbször újra tanárok elé kerülnek. Jó tehát, ha a tanítóképző tanárról azt az emléket is elviszi magával növendéke, hogy az irodalmilag is tevékenykedett. Pazarlás volna évről-évre az összes irodalmi munkásság kinyomatása: a sorszám figyelmeztet. A tanár élettörténete összeállításakor nagy segítségére lesznek az évkönyvek, ha az egyes intézetek gondos utalással átveszik a sorszámozást.

6. Nagyon előnyére válnék sok intézetnek az, ha olvashatná más intézet évkönyvéből a növendékeknek kiadott jutalmak, segélyek forrásait. Ez a legmegnyugtatóbb köszönőlevél az adakozóknak.

7. A szertár ügykezelésében a szakleltár és szerelvények nyilvántartása mellett nagy szükség van egy nagyobb füzetre, melybe a következő állandó jellegű feljegyzéseket vezetjük.

a) Könyv- és eszköz-kölcsönzés vezetése táblázatosan. Évenként lezárjuk. Világos képünk lesz arról, melyik növendék mit olvasott. A bejegyzést a kölcsönvevő teszi. Visszaadáskor a tanár ír be kelteztést. A próbatanításokra kért eszközök a gondos bevezetés esetén nem hiányodnak!

b) Beszerzendőkről és megkészítendőkről felsorolást jó vezetni. Ha kapunk ellátmányt, gyorsan megmondhatjuk a legszükségesebb beszerzendőre vonatkozó adatokat. Ha jelentkező munkás növendékünk van, kész terv várja.

c) Az ajándékokat, házikészítésű eszközöket vezessük be naplószerűen ugyanebbe a könyvbe, annak egy harmadik részében. Év végén zárjuk. Az évkönyv számára jelentést adunk.

d) Jegyezzük fel a szertárra, szerelvényekre vonatkozó maradó értékű meghatározásainkat. Ugyanide írhatjuk a tantárgyra vonatkozó jelenségeket.

e) A lakóhelyünkre helyi vonatkozások, lehetséges kirándulások, jellemző rossz szokások feljegyzése célszerű.

f) Ugyanebbe a könyvbe készíthetjük el növendékeink évi gyakorlati munkájának beosztását.

Csekő Árpád

AKIK ELMENTEK.

Nagy Károly.

1861—1941.

A lökösházi anyagi és szellemi sorompón át szomorú hír jött a magyar Golgotha városából. Az aradi volt állami tanítóképző nagynevű művész-pedagógus tanára, Nagy Károly 1941. jan. 21.-én 80 éves korában meghalt. A magára maradt özvegy remetét eltemették hűséges, ragaszkodó, vele együtt élő és érző volt kartársai és barátai, miután gyermekei időre a határsorompón nem mehettek át. Elkísérték utolsó útjára azt a testvért, aki velük együtt ette a hontalanság, a lemondás, a testi és szellemi bilincsek, a remény, a várás, a csalódás, az újrafeltámadás, az elpusztíthatatlan hit és a meg-

ingathatatlan meggyőződés keserű kenyerét. Ott hantolták el a „felső temetőben” a sok-sok magyar mellé, akiknek sírhalmán kikél a magyar tavasz nyíló virága, amelynek színét, illatát, hervadhatatlanságát megadja az alant porló szív nemzeti szerelme, vágya, élni akarása. Ez élő s újra nyíló virágok várni fogják azt a pillanatot, amidőn belőlük szabad magyar kezek megfognák az istenrendelte, örökkévaló magyar sors és élet koszorúját.

Nagy Károly 1861 jan. 28.-án született Zalaegerszezen és a göcsejiek földjén magába szívta azt az ősi magyar erőt és lendületet, amellyel nekiindult hivatásának és eredményes pályájának. A képzőművészeti főiskola elvégzésével, a rajztanári oklevél megszerzése után Eger, Ungvár, Ds, Keszthely állomásokon át elkerül a csáktornyai, majd az aradi állami tanítóképzőhöz rajztanárnak, ahol hosszú éveken át 1919-ig működött. Az első modern rajztanárok közül való volt. Nagyszerű felkészültségével, tapasztalatával, a minták és mértani testek hervasztó rajzoltatása helyett bevitte a rajzterembe a természetet, az életet, a színeket, a mozgást, a gondolatot, a lelket, egyszóval a művészetet, amely egyébként lelkének alapvonása volt. De nem hanyagolta el a rajzolás alapelemeit, a perspektívát sem. Az épülő új intézetben kiharcolt egy megfelelő rajztermet, úgyszintén olyan kézimunkatermet, amelyben elegendő számú munkahely és eszköz mellett egyszerre az egész osztályt foglalkoztatni lehet. Ebben a munkában igazi pedagógus volt. Okosan felépített módszerével, következetességével, lelkesítéssel, de szigorú ellenőrzéssel olyan lendületet teremtett a rajzoktatás terén, hogy nívója

magasan kiemelkedett más intézetek nivója fölé. A közepesek haladtak, épültek, a tehetségesek szárnyaltak. Gyakorlatra, haladásra a rajzterem állandóan nyitva, útbaigazításra a tanár állandóan rendelkezésre állott. Az eredménye az lett, hogy a rajztanárképzőbe nagyon sok növendéke került. Sőt egy budapesti törvényszéki bíró fiát épen az ottani tanárok ajánlására egyenesen Aradra adta a képzőbe, hogy a rajztanár mellől annál biztosabban a főiskolára kerüljön. Szó oktat, példa vonz. Példát mutatott művészi megnyilatkozásával. Festményei: Krisztus a keresztfán, oltárképe, történelmi festményei, sok-sok arcképe nevet, elismerést biztosított neki s buzdítólag hatott diákseregére. Az azokban való elmélyülés, a színek, a fények-árnyékok beállítása vallásos lelkének hű és kiváló technikájának hatásos megnyilatkozása volt. Maradandó értéket teremtett.

Ugyanolyan szép eredményt mutatott fel a kézimunkatanítás terén. Ő maga mestere volt e munkának. Kerámiai dísz tárgyai, faragott, szép bútorai elárulták hozzáértését és tudását. A növendékeknek kiadott célszerű — a tanítást szolgáló munkáknál, a szemléltető eszközök előállításánál pontosságot követelt, miáltal a munkaörömet fokozta és nagyarányú öntevékenységet teremtett. Sok tanítói kezűgyesség, táblai rajzkészség fáradságos, kitartó munkájának eredménye. Művészi lélekkel alkotta meg otthonát és teremtette meg ritkaságokkal teli, híres, szép kertjét. Magánéletében, társadalmi érintkezésében kedves, vonzó egyénisége nyilatkozott meg. Elmult. Sirjánál a búcsúszót elmondta Karoliny Mihály, volt igazgatója. A magyar kultúra sok értéket köszönhet neki. Hálás tanítványai, valamint sok hű barátja kegyelettel őrzi emlékét. Eltemették; amint eltemetik majd munkahelyét a történelmi alap feladásával, eltemetik azt az intézményt, amely a pedagógiai légkörbe való beleneveléssel derék, becsületes, pedagógiai tudással felvértezett, önzetlen, hazafias és önfeláldozó tanítót adott a hazának. *Marczelly Kornél.*

EGYESÜLETI ÉLET.

Elnökségi ülés. — Egyesületünk tisztviselőkara 1941. nov. 17-én a II. ker. áll. ttnőképző-intézetben elnökségi ülést tartott. Jelen voltak dr. *Padányi-Frank Antal* elnöklete mellett *Grynaeus Ida*, *Molnár Oszkár*, *Mesterházy Jenő*, *Pócza József*, *Frigyes Béla*, *Ferenczi István*, *Varghárd Erdélyi Olga*.

1. Az elnök a megjelentek üdvözlése után közli, hogy az elnökségi ülés összehívását a Tanárok Házában létesítendő légoltalmi óvóhely építése tette szükségessé. Az Egyesület köteles a légoltalmi óvóhelyet minél sürgősebben megépíttetni. A házgondnok által bemutatott költségvetést hatósági építőmester szabványáron készítette. Ebből lealkudni nem lehet. Az építési költségek 1880 P-t tesznek ki. Az építést az elnökség jóváhagyása után lehet megkezdeni.

Az elnökség a jóváhagyást megadja; a választmánynak javasolni fogja, hogy a szükséges költségeket mint rendkívüli javadalmat szavazza meg.

Ily módon az összeg, mint póthitel a pénztárból közvetlenül kifizethető. Remény van rá, hogy a kiadásoknak mintegy 50%-a adóban megtérül. A költségek ugyanis meghaladják a ház jövedelmének 10%-át, s ilyen esetben adókedvezményt lehet kérni.

2. Az elnök az erdélyi tanárok értekezletén a megjelentek körében mozgalmat indított az egyesületbe való belépés érdekében. Felszólítására 24-en kértek az egyesületbe való felvételüket.

Az elnökség örömmel veszi fel a jelentkező kartársakat. Tudomásul veszi azt is, hogy két tag az egyesületből kilépett. Ezek: *Jankó László* (Győr), *Torbics Mihály* (Munkács).

3. Az elnök előterjeszti az 1941/42. év munkarendjét. Az alábbi kartársak jelentettek be előadást. *Mesterházy Jenő*: Megemlékezés Péterfy Sándorról; dr. *Padányi-Frank Antal*: A tanítóképzés alsó tagozata; *B. Braun Angéla*: Gyakorlatiasság a földrajz tanításában; dr. *Tóth Béla Zoltán*: A levénevelés és a vezetői egyéniségek kiválogatásának gyakorlati kérdései.

4. A májusi közgyűlés határozatából az új munkaévben a közgyűlés Kolozsvárt lesz. Felkérésére az ottani áll. ttóképző igazgatója, *Domokos Pál* vállalkozott a közgyűlésen előadás tartására. Előadásának tétele: *Róman tanítóképzés a húszéves rabság alatt*.

5. A testvéregyesületek közgyűlésein egyesületünk képviselőiben megjelentek: dr. *Padányi-Frank Antal* az Orsz.Középiskolai, azután a Kereskedelmi Iskolai Tanáregyesület, *Mesterházy Jenő* az Evang. Tanáregyesület, majd a Polgári Iskolai Tanárok Orsz. Egyesülete közgyűlésén, Szalatsy Richárd a Ref. Tanáregyesület közgyűlésén.

6. Az elnökség a tisztviselők tiszteletdíjának mérsékelt emelése kérdésével foglalkozik. Az emelést a következő okok teszik időszerűvé. A pénz vásárló értéke az utóbbi hónapokban lényegesen hanyatlott. Az egyesület a visszafoglalt országrészek intézeteivel lényegesen megerősödött, teherbíró képessége tehát fokozódott. Az egyesület gyarapodása a tisztviselők számára is munkanövekedést jelent. Egyesületünk tisztviselőinek tiszteletdíja megközelítőleg sem éri el a testvéregyesületek tisztviselőinek tiszteletdíját.

A pénztáros jelentése szerint a tiszteletdíjak emelése csak akkor lehetséges, ha a választmány hozzájárul ahhoz, hogy a Házalapból felvett 1221 P-s kölcsönt az egyesület ne egyszerre, hanem három részletben fizesse vissza. Különben az egyenlegben deficit mutatkozik.

Mint hogy a kölcsön részletekben való visszafizetése lehetővé teszi a deficit eltüntetését, s egyúttal a tiszteletdíjaknak 25%-kal emelését, az elnökség majd ilyen értelemben tesz javaslatot a választmánynak. Reméli, hogy a választmány a tiszteletdíjak emeléséhez annyiival is inkább hozzájárul, mert egyesületünk tisztviselőink felemelt tiszteletdíja összesen nem éri el akárhány testvéregyesület egyetlen tisztviselőjének a tiszteletdíját sem. De a szerkesztőn, főtítkáron, titkáron és pénztároson kívül a házgondnok tiszteletdíjának 25%-os emelését is javasolja.

7. A pénztáros kéri, hogy a *Magyar Tanítóképzőre* előirányzott 2600 P-nek 3200 P-re való felemelésére is tegyen javaslatot az elnökség. Az elnökség a javaslatokat elfogadja és a jelentéseket tudomásul veszi.

Dr. *Padányi-Frank Antal* s. k. elnök; *Vargháné Erdélyi Olga* s. k. titkár.

Választmányi ülés. — Jegyzőkönyv a TITOE választmányának 1941. november hó 17-én a II. ker. áll. ttóképző-intézetben megtartott ülésé-

ről. Dr. *Padányi-Frank Antal* elnöklete mellett jelen vannak *Mesterházy Jenő*, *Molnár Oszkár*, *Ferenczi István*, *Vajtányi Margit*, *Frigyes Béla*, *Grynaeus Ida*, *Kövessy Jenő* (Szeged); *Bognár Gyula* (Jászberény); dr. *Jelitainé Lajos Mária* dr.; *Szomborné Szántó Lenke*, *Plot Hildegard*, *Pócza József*, *Zala Mária* (Cinkota); *Sebestyén Erzsébet*, *B. Braun Angéla*, *Vargháné Erdélyi Olga*.

1. A választmány az elnökség előterjesztésére a légoltalmi óvóhely építéséhez a javaslat szerint hozzájárul.

2. A bejelentett új tagokat az egyesület tagjai sorába felveszi.

3. Az elnökségi ülésen előterjesztett munkarendet elfogadja.

4. Tudomásul veszi, hogy a közgyűlés Kolczsvárott lesz. Hozzájárul annak programjához. A közgyűlés végleges időpontját majd később fogja meghatározni.

6. Hozzájárul a felvett kölcsönnek három részletben való visszafizetéséhez. Hozzájárul az egyesületi folyóíratra előirányzott 2600 P-nek 3200 P-re emeléséhez, a tisztviselők és a házgondnok tiszteletdíjának 25%-os javításához. — K. m. f. Dr. *Padányi-Frank Antal* s. k. elnök, *Vargháné Erdélyi Olga* s. k. jegyző.

Novemberi taggyűlés. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének 1941. november hó 17-én a II. ker. áll. tönöképző-intézetben megtartott taggyűléséről. Jelen vannak dr. *Padányi-Frank Antal* elnöklete alatt: *Grynaeus Ida*, *Mesterházy Jenő*, *Szomborné Szántó Lenke*, *Kristóf Margit*, *Sebestyén Erzsébet*, *Katona Margit*, *Kalmárné Kostyál Ilona*, *Barabás Endre*, *Horváth Ilona* (Győr); *Riesz Janka*, *B. Braun Angéla*, *M. Varga Editha*, *S. Schmitz Catharina*, *M. Szalay Eugénia*, *Vajtányi Margit*, dr. *Csada Imre*, *Ferenczi István*, *Halmos Péter*, *M. Barczen M. Júlia*, *M. Jessenkovits M. Teréz*, *Kromek E. Adelma*, *Spielenberg Klarissza*, *Nagy Kornélia*, *Emmert P. Klotild*, *Mácsai T. Karulda*, *Karadva Mária Mercedes* (Baja); *Ádám Zsigmond*, *Merő László* (Eger); *Árpássy Gyula*, *Kövessy Jenő* (Szeged); *Danczkay Győző* (Nagykőrös); *Pócza József*, *Forgó Sarolta* (Cinkota); *Mácsay Károly*, *Frigyes Béla*, *Kaposy Károly*, *Till M. Szidónia*, *Urbán M. Vilma*, *Tanai Antal*, *Vargháné Erdélyi Olga*.

Az elnök a megjelentek üdvözlése után felkéri *Tanai Antal* tanárt előadásának megtartására.

Tanai Antal *Gyakorlatiasság a mennyiségtan tanításában* címen olvas fel. (Felolvasása folyóiratunk egyik közelebbi számában jelenik meg.)

Az előadáshoz hozzászóltak:

Kövessy Jenő elismerését és köszönetét fejezi ki az előadónak. Szép szavakba öntötte gondolatait. Különösen meggyőzően tárgyalta a mennyiségtan tanításának értelmi, erkölcsi és hazafias céljait. Alaposan taglalta a gyakorlatiasság konkrét eseteit. Bevezetésében utalt arra, hogy mindaz, amit mond, érvényes a tönöképző oktatásra is, éppen ezért hozzászóló azt is szeretne volna hallani, hogy a liceumi mennyiségtan anyaga és módszere mennyiben szolgálja a tanítóképző céljait. Köztudomású, hogy a liceum anyagából elmaradtak olyan anyagrészek, melyek szoros összefüggésben vannak a népiskola mennyiségtani anyagával, s ezeknek a tételeknek módszeres feldolgozása a képzőben a népiskola módszeres elvei és menete alapján történt. Most ilyen kapcsolat megteremtésére csak a liceum I. osztályában van némi alkalom, mikor év elején megvizsgáljuk a tanulók tudását. Ilyenkor átismételjük az alpműveleteket; ekkor nevelhetjük rá a növendékeket a mennyiségtani elnevezések egyöntetű használatára. Az V. évfolyamon ezzel már elkészénk. Ezzel a kérdéssel most, az átmenet idején, különösen foglalkoznunk kell, mert elő kell készítenünk növendékeinket

a módszertani órákra. A mennyiségtan eddig szerencsés helyzetben volt, azonban az V. évfolyamon az órák száma heti 1 órára csökkent. Mire lehet most ezt a heti egy órát felhasználni? Módszertanra, vagy pedig házi-feladatok útján a mennyiségtani anyag átismétlésére és annak alapján a képesítőre való előkészítésre? Gondolkozni kellene azon is, nem volna-e jó a IV. év végén az anyagot összefoglalni és vizsgálatot is tartani?

Merő László szintén a népiskolai vonatkozást kívánja kiemelni. A liceumban is elsősorban tanítót nevelünk. Főként a falu tanítóira kell gondolnunk, azoknak kell alapos előkészítést adnunk. A mennyiségtani példák összeválogatásánál is tekintettel kell lennünk rájuk. A továbbiakban aggodalmát fejezi ki a liceumba kerülő növendékek logikai készsége felett. A növendékek logikai készsége sokszor kétségbeesítő. Ennek okát abban látja, hogy a polgári iskola, mint gyakorlati iskola, félreérti a gyakorlatiasság jelentését. Ez szomorú eredményre vezethet. A mennyiségtan van hivatva logikus gondolkodásra, egységbefoglalásra, pontosságra nevelni. Ezt a nevelői vonatkozását teljesen elhanyagolják. — A nevelőhatások a növendékek túlterhelése miatt sem érvényesülhetnek. Még a délutáni órákra is jut tanítás, de a délelőtti 45 perces tanítási órák is legalább hétféle lelki beállítottságot kívánnak meg. Ez egyrészt fárasztó, másrészt a növendék nem tud elmélyedni munkájában.

Tanai Antal válaszában kifejti, hogy nem tudott minden részletkérdésre kitérni, mert témája és ideje is kötve volt. A felszólalók olyan kérdéseket is érintettek, melyeknek megvitatására külön előadás szükséges. A liceum mennyiségtani anyaga kevés kivétellel megegyezik a ttóképző anyagával. Ezért a liceumra vonatkozó felfogása érvényes a képzőre is. Az V. osztály módszertani tételei a mennyiségtani módszer körébe tartoznak, nem az általa előadott tárgyhoz. *Merő László* aggodalmának kifejezése teljesen jogosult. Túlterheléshez vezet az is, hogy a tanterv minden mennyiségtani órára újat vesz fel. Kérdés, lehetséges-e így begyakorlás?

Dr. Padányi-Frank Antal megköszöni *Tanai Antal* előadását. A matematikai eleganciára vonatkozó megállapítása tetszik neki. De hogy valaki ezt megérthesse, ahhoz logikai élményekre van szüksége. Vigyük be növendékeink tudatába, hogy a matematika a legkönnyebb tantárgy, nem kell hozzá sajátos tehetség. Mindenki megtanulhatja és megértheti, ha figyelmes, szorgalmas. De lássák be, hogy ez csak akkor lehetséges, ha a mennyiségtant is tanulják, mert a mennyiségtanban is van tanulnivaló, nem elég ezt a tárgyat csak érteni. Aki a képletet nem tudja, nem fogja tudni megoldani a példát sem. A hozzászólók aggodalmát a növendékek szellemi színvonalát illetően ő is teljes mértékben osztja. Örül, hogy mások is azt vallják vele együtt, hogy a liceumban is tanítókat nevelünk. Szeretné, ha mielőbb a valóságban is csak tanítókat nevelő iskola volna a liceum.

Több tárgy nem volt. K. m. f. *Dr. Padányi-Frank Antal* s. k. elnök; *Vargháné Erdélyi Olga* s. k. titkár.

I R O D A L O M.

Eber Rezső: *Légoltalmi előadási ismeretek. Hogyan adjunk elő?* (A Légoltalmi Liga oktatókat képző tanfolyamának segédeszközei.) Engedélyezte a Honvédelmi Miniszter 102.688/Eln. 35—1941. rendeletével. Budapest, 1941. A Légoltalmi Liga Orsz. Elnökségének kiadása, 48 lap, ára 30 f. (Kapható a Riadó szerkesztőségében, VI. Mussolini-tér 1. sz. I/52.)

Az utóbbi években — azt hiszem — csaknem mindegyikünknek volt alkalmja és módja légvédelmi előadásokat hallgatni, előadók munkáját láthattuk s tudjuk, hogy nagy szükség van jól képzett légoltalmi előadókra. A jobb előadók képzése a feladata ennek a kis terjedelmű, de ezen szűkre szabott keretben a tanítástan és módszertan legfontosabb elveit ismertető, a lényegét jól kiemelő, tanulságos fejtegetésnek.

A szerző jól látja és röviden összefoglalja a légoltalmi oktatás célját és feladatait: 1. tárgyi ismeretek elsajátítása; 2. a helyes viselkedés, okos magatartás gyakorlása; 3. ránevelés a helyes légoltalmi, önvédelmi gondolkodásra. Jól látja az akadályokat, a leküzdésre váró nehézségeket is; 1. a hallgatók a tanfolyamra parancsra jöttek, nem saját akaratukból; 2. a hallgatóság nagyon vegyes képzettségű és összetételű; 3. vannak köztük fáradtak és pihentek, tanulni akarók és beképzeltlen kötekedők. Aki ilyen vegyes hallgatóságnak jó eredménnyel akar előadni, annak nehéz feladatát tervszerűen és tudatosan kell végeznie. Erre készülnie kell.

Ezt mondja el a szerző a következő fejezetekben. Szól a *tanítás alakjairól* s kiemeli az érdeklődés nagy értékét. Kiemeli a *szemléltetés* nagy fontosságát s jól fejtegeti a légoltalmi oktatásban való értékét. A *szemléltetés módjai és eszközeinek* tömör ismertetése után az előadás többi kellékeit (magyarázat, bizonyítás, körülírás, példa stb.) fejtegeti. Ténygyalja a helyes készülés szempontjait s jó tanácsokat ad. Konkrét példával mutatja meg egy jól tervezett légoltalmi előadás lefolyását. Nagy gonddal jellemzi a jó előadó magatartását, helyes viselkedését, időbeosztását, kedélyét stb.

A *gyermek légoltalmi nevelése* c. fejezetében pedig a mai időkben életfontosságú feladat anyagát és eljárásmodjait fejtegeti. Ez teljesen új és fontos meglátása a szerzőnek. Végül A *nemzetnevelés* c. fejezetben arra mutat rá, hogy a légi veszély elleni védekezésben minden embernek nem parancsra, hanem az egymás vagyonáért és életéért érzett felelősségtől hajtva kell önként résztvennie. Erre pedig mindenkit nevelni kell. Anyagi és szellemi sorsközösségérzés kialakítását látja fontos feladatnak.

A jó tanár az emberi életmegnyilvánulás minden terén látja, hogy csaknem minden az emberek érzületén, gondolkodásán, akaratán fordul meg. Még szebb, hogy a teljes szolgálattal nyugalomba vonult tanítóképző tanár légoltalmi előadók jobb képzése céljából nyúl a tollhoz, mert érzi, hogy a mai időkben a nemzet nagy közösségének tesz szolgálatot, aki tudásával itt segít. A fillérékért vásárolható kis munkát minden kartársam figyelmébe ajánlom. Számomra jóleső érzés, hogy tanítóképző-int. tanár írta.

Mácsay Károly.

Dr. Häckel Ernő: *Tanuljunk könnyen, gyorsan németül!* A német nyelv alapos elsajátításának könnyű és gyors módszere mindenki számára. Ötödik átdolgozott kiadás. Novák Rudolf és Társa, Bpest. 348 l. Ára 6 P.

A rádióból is ismert kitudó nyelvtanárnak immár ötödik kiadásban megjelent, a tapasztalatok felhasználásával átdolgozott nyelvkönyve van előttünk. Megírásakor kezét nem kötötte meg iskola és tanterv, sem a könyvet használók életkora. Olyanok számára írta, akik nem oktató irányítása és szakszerű vezetése mellett, hanem magukra hagyva, saját erejükre támaszkodva akarják a nyelvet elsajátítani. Hogy könyve ennek a célnak megfelelhesen, a szerzőt annak összeállításában, igen helyesen, a gyakorlatiasság szempontja vezette. Ennek a szempontnak megfelelően az anyagot 45 leckebe tagolta. Minden lecke egy-egy nyelvténnel, szabállyal kezdődik, melyet bőséges példákön mutat be. Ezt begyakorlásra szolgáló német szöveg követi, majd szókins tervszerű gyarapítására alkalmas szókészlet következik. Végül minden lecke a benne foglaltak alkalmá-

zására és begyakorlására szolgáló magyar nyelvű feladattal végződik. Könyve végére a szerző szójegyzéket csatol. Ezzel a drága szótár-vásárlás alól mentesítette a tanulót.

A leckéknek ez a szerkezete mutatja, hogy Häckel könyve rendszere-sen van felépítve. Ami a nyelvtanulásban az értelemnek szól, azt a szerző ügyesen megoldotta. Az ilyen oktató nélküli nyelvtanulásnak azonban két-ségtelen fogyatkozása, hogy ilyen tanulással a nyelvtanulásnak egyik kon-stitutív része, a *kiejtés* el nem sajátítható. Ezt nem lehet szabályokból megtanulni. Ilyen szabályokkal a nyelvpedagógia még nem dicsekedhetik. Häckel is érzi ezt. Ezért erősen hangsúlyozza a fennhangon olvasást, ami a nyelvtanulás érzéki síkját kitágítja ugyan, de a született német oktatótól eredő kiejtést nem pótolja.

Häckel könyvének bevezetésében igen értékes tanácsokat ad. Ilyen az is, hogy a későbbi leckékről mindig vissza kell térni az előzőkre, mert sok összefüggést csak később érthetünk meg egészen. Legyünk aktívek. Ne csak nyelvtanuláskor, hanem egyébkor is szerkesszünk elképzelt esetekre mondatokat. Ezzel használjuk szókincsünket és fejlesztjük nyelvérzékünket. Százszorosan igaza van, amikor a nyelvtanulásban hangsúlyozza az erkölcsi tényezőket: az alaposagot, a türelmet, a kitartást, a lassú, de hézagtalan haladást. Erős akarat nélkül nincs nyelvtanulás! Valóban, aki egy nyelvet megtanult, az az akaraterőből is levizsgázott. M.

Dr. Losonczy Ernő és dr. Gerlóczy Pál: Doktor bácsi mesél. 173 kép-pel. Novák Rudolf és tsa tud. könyvkiadóvállalat, Bpest, 1941. 383 l. Ára 8.80 P.

Munkájának végeztével esténként a családi körben elmeséli kislányá-nak az orvos, mit csinált a nap folyamán. Mesél azokról a gyermekekről, akik aznap éppen segítségét kérték; akik nem vigyáztak egészségükre, elrontották gyomrukát, felkaparták csalános kiütésüket. Volt olyan is, aki fára mászott és leesett. Egy másik gyufával játszott s megégette magát. Majd tovább tárgultak ezek az esti beszélgetések. Szóba került a fogfájás, a vonaton utazás, a közlekedési balesetek, a tej és csokoládé, a helyes táplálkozás, a friss levegő és a napfény, a sportok fontossága, a testi épséget naponta fenyegető veszedelmek, a tűz, víz, mértéktelen evés, a vágó-szerszámok veszélye és így tovább. Ezekből a beszélgetésekből született meg ez az újfajta mesekönyv, mely prózában és versben, érdekes történe-tekbe foglalva, különösebb fáradság nélkül adja át az egészségtani ismere-teket a 6—14 éves gyermekek számára. Határozott értéke, hogy tárgyi része megbízható szakemberektől származik, kik az egészségi szabályok alapjául szolgáló fiziológiai tudnivalókat a gyermeki értelemnek megfelelő módon adják. A szöveget 173 rajz élénkíti. E rajzok hol komoly, hol tréfás for-mában simulnak a szöveghez és igen alkalmasak a gyermeki fantázia fog-lalkoztatására. A szerzők mesekönyvének a tanító is jó hasznát veheti. Tárgyi ismereteket is meríthet belőle, felhasználhatja ábráit s itt-ott szö-vegét is bekapcsolhatja tanításába. M.

Az Athenaeum karácsonyi ifjúsági könyvei. — Első helyen kell meg-említenünk a *Berde Mária* összeállításában kiadott széklei népmese-gyűjteményt, Az *árva királyfi*-t. A marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Irodalmi Társaság megbízásából több gyűjtő szedte össze ezeket a meséket Udvarhely és Marosszékből s a Kisküküllő felső folyásainak mentén. Az oláh meg-szállás alatt az Irodalmi Társaság előkereste a kiadatlanul heverő nép-mese-kincset s pár filléres kis füzetekben terjesztette. A falvakban kézzől-kézre jártak a füzetek és lapjaik cafatokká váltak a sok olvasó forgatagában. Hírük-poruk sincs már a könyvecskéknek, mint ahogy a föld elnyeli szom-

júságában az éltető friss nedvet. S most itt vannak, szép új ruhát öltve, Fáy Dezső művészi rajzaival.

P. Ábrahám Ernő, a *Hollók fája* s annyi más népszerű gyermekkönyv írója vers- és mesetermesének legjavát gyűjtötte össze a kicsinyek számára a *Mese kert*-ben. Pósa Lajos óta alig van író, aki ilyen csengő-bongó játszi versikékkel, népi erejű mesékkel kedveskedne a kicsinyeknek. A kötetet Györfi György rajzai és színes képei díszítik.

Baloghy Mária is jól ismert név az olvasók előtt. A *Babakönyv* s *Lányok könyve* után most a *Kislányok könyvét* állította össze a neves pedagógus. Ebben az újszerű mese- és játékkönyvben a gyermekélet évi és napi ritmusát követve minden hónapra jut dal, vers, mese, játék, tréfa, ügyeskedés. P. Ábrahám Ernő, Beliczáné Okolicsányi Éva, Jászayné H. Magda, Lintnerne F. Vilma, Perczel István, Undiné R. Rózsa a versikék, mesék, dalocskák írói. Benedek Kata közel 180 gyermeki bájú rajza és színponpás képei méltó keretet adnak az ötletes foglalkoztató könyvnek.

Tompa Mihály legszebb *virágregéinek* színes, képes kiadása a kiadó vállalat áldozatos törekvését dicséri, hogy művészi köntösben hozza közel kicsinyeink lelkéhez remekíróinkat. *Magyarkuti* Béla a virágok lelkét eleveníti meg benne a gyermekképelet számára játékos, kedves, magyaros rajzokban. A nemes, értékes szöveg méltó illusztrációt kapott.

Bizonyára szívesen fogadott kötet lesz *Kilián* Zoltán *Sokat tudó* könyve is. Benne rádióbeszélgetéseit gyűjtötte össze a népszerű szerző *Turi Polgár* István művészi rajzai fokozzák az egyébként is értékes szöveg megjelenítő erejét.

Az ifjú cserkészek kedves olvasmánya lesz a *Békepipa*. Ez a kötet nemcsak érdekes indiántörténet, de egyben kézikönyv is az indián tábori élethez, mely bevezeti az ifjú harcosokat az indián táborverés és egyéb indián ügyességek titkaiba.

Szalatsy Richárd: *A helyesírás és fogalmazás tanítása a népművelési tanfolyamokon.* Budapest, 1940. Kalász könyvkiadó R. T. Három füzet, egyenkint 80, illetve 64 oldal. Ára füzetenként 50 fillér.

A népművelési helyesírási tanfolyamok a mindennapi élet számára nyújtanak ma már nélkülözhetetlen ismereteket. A nemzeti egység egyik legerősebb pillérének, a nyelvnek, műveltségünk legkézzelfoghatóbb bizonyítékának, az írás helyességének fejlesztésében úgy a népiskolában, mint az iskolán kívüli népművelési munkában az első helyet kell biztosítani. Az erre irányuló törekvést vázolja szerzőnk felnőttek számára írt helyesírás-gyakorló füzet sorozatához csatolt tanulmányában. Találón állapítja meg: „Amikor tehát a népoktatási és az iskolán kívüli népművelési munkában arra törekszünk, hogy a nép minél szélesebb rétegét tanítsuk meg az írás eszközével a nyelv helyes és tudatos használatára, akkor a nép széles rétegeit segítjük a nemzeti öntudatra való felemelkedésben.”

Ugyanitt fejti ki az iskolán kívüli helyesírási tanfolyamok használatára szerkesztett gyakorlófüzetei anyagának, beosztásának és feldolgozásának lélektani és módszertani megokolását. Hasznos utasításokat ad a feldolgozás módjára, a füzetek használatára. Vázlatszerűen adja meg egy tanfolyami óra keretszámát, így a kezdő népművelő számára egyenesen nélkülözhetetlen ezeknek a füzeteknek az áttanulmányozása és használata.

A fogalmazási tanfolyamok vezetésére, a „Fogalmazási gyakorlatok felnőttek számára” c. füzet használatára ugyancsak részletes, bő a felmerülhető nehézségekkel számoló útmutatást nyújt.

Az első füzet *„Helyesírási gyakorlatok felnőttek számára”* címet viseli. Kezdő helyesírók számára készült. Felöleli a helyesírási ismeretek-

nek azokat a csoportjait, melyeket a legegyszerűbb életkörülmények között élő embernek is ismernie kell (tulajdonnevek írása, írásjelek, a mondat leírása, stb.), ha gondolatait papírra akarja vetni. Ami ebben a füzetben fel van véve, alkalmas arra is, „hogymiképp eszméltesen a beszéd és az írás kapcsolatára, a kiejtés és a leírás hasonlóságaira, különbségeire; végül a helyesírás néhány törvényszerűségére (szavak elválasztása, melléknév fokozása, a cselekvés ideje)”. A 80 oldalas, diktandó vonalozású papírra nyomott füzet felöleli egy 40 órás tanfolyam teljes, gondosan kiválasztott anyagát. Az egy-egy tanítási órára szánt 2—2 oldal a lelkiismeretes és alapos feldolgozást lehetővé teszi. Szövege jól olvasható, hibátlan, nyomtatott betűkkel szedett. A gyakorlásra elegendő hely áll benne rendelkezésre. A tetszetős elrendezést itt-ott képek teszik még elevenebbé.

A második füzet az elsővel hasonló című, csupán a II. szám jelzi, hogy haladók számára készült. Minden tekintetben követi az első füzet rendszerét, de anyaga a fokozottabb követelménynek megfelelő. Elsősorban a kezdők számára kiválasztott anyagot dolgozza fel magasabb szempontok szerint, s gondoskodik alapos begyakorlásáról. „Ezen a fokon a nyelv használatának tudatosításában is tovább megyek, s a helyesírási törvényszerűségek további legfontosabb eseteit világítom meg. Végül némi mondat-tani elemekkel a tudatos fogalmazást készítem elő s eszméltetek az írásbeli fogalmazás lényegére: az értelmes mondatok szerkesztésének módjára.” Ez a füzet is alkalmas a neki szánt feladat elvégzésére, sőt ezen felül az írás megszerettetésére is.

A harmadik, 64 oldalas füzet „Fogalmazási gyakorlatok felnőttek számára” címet viseli. Tartalmazza mindazokat a gyakorlatnemeket, melyekre — foglalkozásra való tekintet nélkül — minden embernek szüksége van. Így elsősorban a fogalmazás lényegét ismerteti, megtanít arra, hogyan kell fogalmazni. Részletesen foglalkozik a levéllel. Nemcsak felsorolja a különböző levélformákat, hanem mindenikre példát is mutat. Kitér a levelezőlap ismertetésére is. Az üzleti iratoknál hosszasan időz, sorra kerülnek a számla, nyugtató, elismervény, kötelezvény, stb. Felelőleg egy sincs közöttük, mert kiválogatásuk az élet követelményeinek szem előtt tartásával történt. Betekintést enged az üzleti levelezésbe, különös gondossággal részesíti a hivatalokhoz, hatóságokhoz szóló iratokat, jelesen a folyamodványt. Tárgyalja a szerződést, gyakoroltatja a postai és vasúti nyomtatványok kitöltését. Végül a végrendeletet is bemutatja s rámutat annak tartalmi és alaki kellékeire. A szemléltetett példák mellett az öntevékenységre is tág teret enged, mert minden egység után az elhangzottakhoz hasonló feladatok megoldására, illetve megszerkesztésére gyakorlatokat jelöl ki.

A művecske nemcsak a hallgatóság számára nélkülözhetetlen kézikönyv, hanem a vezető biztos kalauza is.

„Abban a meggyőződésben és hitben bocsátom közre szerény munkáimat, hogy azok egyfelől a népműveltség emelésének nemzeti jelentőségű ügyét és érdekeit szolgálják, másfelől, hogy ezek a felszabadult országrészek magyar népének — két évtizedes megszállás után — a magyar nyelv helyes és tudatos használatában az esetleges hiányok pótlásával segítségére lesznek.” — írja a szerző befejezésül.

Az ő hite és meggyőződése bennünk is él...

Vágó Elemér.

H I R E K

Folyóiratunk mostani számához postai befizetőlapokat mellékelünk. Kérjük tagtársainkat és folyóiratunk előfizetőit, hogy az 1942. évre szóló tag-, illetőleg előfizetési díjaikat a befizetőlapok felhasználásával mielőbb postára adni szíveskedjenek. A folyóirattal kapcsolatos kötelességeinket csak úgy tudjuk teljesíteni és az olvasók jogos várakozását csak úgy tudjuk kielégíteni, ha kiki idejében rendelvezésünkre bocsátja a folyóirat megjelenését és az Egyesület zavartalan működését biztosító anyagi szükségleteket.

Igazgatói megbízatás. — A közokt. miniszter az újvidéki áll. tanítóképző-intézet igazgatói teendőinek ellátásával *Szilágyi János* bajai ttóképző-int. tanárt bízta meg.

A rk. intézetek tanulmányi felügyelői. — A hercegprimás a kat. tanügyi elnököfőigazgató előterjesztésére az 1941—42. isk. évre tanulmányi felügyelőknek küldötte ki a rk. liceumokhoz, tanító- és tanítónőképző-intézetekhez: dr. *Becker Vendel* tanügyi főtanácsos, szegedi liceumi és tanítóképző-intézeti igazgatót, *Bitter Dezső* egri tanítóképző-intézeti tanárt, dr. *Gábrriel Pál* pécsi tanítóképző-intézeti igazgatót, *Fekete János* pécsi tanítóképző-intézeti tanárt, *Nádler István* tanügyi főtanácsos, esztergomi leányliceumi és tanítónőképző-intézeti igazgatót, dr. *Zentai Károly* egri tanítóképző-intézeti tanárt; csak leányliceumokhoz és ttónőképző-intézetekhez: dr. *M. Bárány Irén* egri angolkisasszony, neveléstan tanárt és dr. *M. Benes Anna* angolkisasszonyt, liceumi és tanítónőképző-intézeti h. igazgatót; az óvónőképző-intézetekhez: dr. *Erdős József* kalocsai tanítónő- és óvónőképző-intézeti igazgatót.

Az Orsz. Tanítóképzőint. Tanarvizsgáló Bizottság tagjává a közokt. miniszter dr. *Bognár Cecil* egyetemi ny. r. tanárt a filozófiára és pedagógiára az 1941—42. tanév hátralevő idejére kinevezte.

Irodalmi szemle. — Vitéz Rozsnoky Antal: *A napközi otthonos óvoda túrdó-mosdó szobája* (Kisdednevelés, 66. évf. 12. sz.) — Bognár Gyula: *Katona József nagy műve és a magyar nemzetnevelői rend* (Néptanítók Lapja, 74. évf. 23. sz.) — Drozdy Gyula: *A helyesírás tanításának főbb eszközei* (U. o.) — Dr. Jankovits Miklós: *Az 1941. évi népiskolai Tanterv és Útmutatások néhány vezető nevelési elve* (Néptanítók Lapja, 74. évf. 24. sz.) — Dr. Tóth B. Zoltán: *A siker lélektana és pedagógiája* (U. o.) — Bognár Gyula: *Hogyan él Uz Bence a székely havason?* (Magyar Lélek, III. évf. 12. sz.)

Új tanker. főigazgatóság. — Ungváron új tanker. kir. főigazgatói hivatal van szervezés alatt

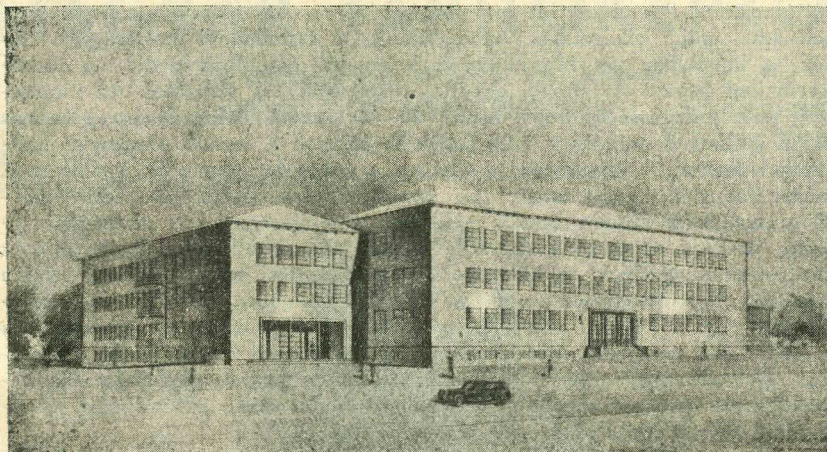
Decemberi tagértekeztet. — Egyesületünk III. tagértekeztetét dec. hó 15-én az áll. óvónőképző-intézet nagytermében tartotta. Egyetlen tárgya *Mesterházy Jenő* felolvasása volt, ki felolvasásában Egyesületünk első elnökéről, Péterfy Sándorról emlékezett meg születésének 100. évfordulója alkalmából. Az emelkedett hangulatban történt tagértekeztetről februári számunkban közlünk részletes beszámolót és *Mesterházy* felolvasása is jönni fog.

Intézeti hírek. — A debreceni ref. ttóképző-intézet *Csokonai ének*-kara dec. 6-án hangversenyt adott *Csenki Imre* zenetanár vezénylese mellett a Rádióban. Bevezető *Török Tibor*, az intézet igazgatója mondott. Bevezetőjében rámutatott arra, hogy az intézeti énekkar dec. 6-iki hangversenye egyúttal hódolat a kormányzó úr ő főméltóságá elé, aki 1774—

78-ig az intézet gyakorlóiskolájának tanulója volt. Az énekkar Kodály-, Bartos- és Bartók-darabokat adott elő. — A Rádió Ifjúsági Énekkarok sorozatában dec. 9-én a IV. ker. rk. tanítónőképző-intézet énekkara adott hangversenyt *Hidy Gyulai* Mária int. zenetanár szakavatott vezényleésével.

Gyakorlóisk. tanítói vizsgálat a győri kir. kat. ttóképzőben. — A győri püspök gyak. isk. ttói vizsgálat tartását rendelte el a győri rk. ttóképző-intézetben. A vonatkozó pályázati hirdetés a *Nemzetnevelés* dec. 1-i számában jelent meg. A vizsgálatra dec. 15-ig kellett jelentkezni s a vizsgálat január 8-án kezdődik.

Tanítóképzés az 1942. évi költségvetésben. — Az 1942. évre szóló áll. költségvetés csak az 1941. évi ápr. hó 10-e előtti államterületre terjed ki. Bácska és a többi déli terület költségvetési állapotáról tehát nem ad áttekintést. A jelzett államterületen a költségvetés szerint az áll. liceumok-ttóképző-intézetek száma 13, az áll. leányliceumok-ttónőképző-intézeteké 6. Államsegélyben 13 hitfelekezeti liceum-ttóképző részesül (Csíkszereda rk., Debrecen ref., Eger rk., Esztergom rk. részben a Tanulmányi Alapból fenntartva, Győr rk. részben a T. A.-ból fenntartva, Kalocsa rk., Miskolc ev., Nagykőrös ref., Pécs rk., Sárospatak ref., Sopron ev., Szeged rk. részben a T. A.-ból fenntartva, Ungvár gk.). A leányliceum-ttónőképzők közül 26 intézet kap államsegélyt; ezek: Bp. IV., IX., XIV. ker. rk., Debrecen rk., Debrecen ref., Eger rk., Esztergom rk., Gyergyószentmiklós rk., Kalocsa rk., Kassa rk., Kecskemét ref., Kfélégyháza rk., Kisvárdá rk., Kőszeg rk., Miskolc ref., Nyíregyháza ref., Pápa rk., Pápa ref., Pécs rk., Sopron rk., Szarvas ev., Szatmárnémeti rk., Szeged rk., Székelyudvarhely ref., Ungvár gk., Veszprém rk. — Az áll. intézetek tanári létszáma 1942-ben: 3 ígató az V. fiz. osztályban, 11 a VI-ban és 6 a VII. fiz. o.-ban, 166 tanár, 81 helyettes tanár, 48 gyakorlóisk. tanító, 1 nevelő. A személyi járandóságok 538.440 P-vel haladják meg a tavalyi költségvetés hasonló rovatát. A többletet a keleti és erdélyrészi országrész visszacsatolása, a túlszűfolt osztályok párhuzamosítása, új osztályok nyitása és a hiányzó gyak. isk. tagozatok felállítása miatt szükségessé vált új állások rendszeresítése okozta. Új állások: 3 VI. és 3 VII. fiz. osztályú ígatói, 17 r. tanári, 61 helyettes tanári és 20 gyak. isk. tanítói állás. Többletet okoz még 14 helyettes és 7 segélydíjas tanári állásnak rendes, illetőleg helyettes tanári állássá történt átszervezése. Többletet okoz az is, hogy az ígatók az internátus vezetésével járó többletmunkájukért, a nevelőtanárok a kötelező munkaidőn túl teljesített állandó internátusi nevelőmunkájukért külön díjazásban fognak részesülni. A dologi kiadásokra előirányzott összeg is 442.570 P-vel haladja túl az előző évi összeget. Ennek magyarázata az általános drágulásban van. A nem állami intézetek tanszemélyzetének illetményeihez való hozzájárulás is lényegesen emelkedett. A nem áll. iskola-fenntartók a tanárok illetményeinek átlag 31 %-át viselik. A keleti és erdélyi országrész visszacsatolása folytán szükségessé vált 1 V., 3 VI. és 1 VII. fiz. osztályú ígatói állás, 22 r. tanári, 33 h. tanári, 24 gyak. isk. ttói és 22 szerzetes tanári állás szervezése. Többletet okoz még ezen a rovaton 15 h. tanári állásnak r. tanári és 1 VI. fiz. o. kir. kat. tanulmányi alapi ígatói állásnak, személyhez kötötten, V. fiz. osztályú ígatói állássá történt átszervezése. Megtudjuk még a költségvetésből, hogy az állam hozzájárul a sárospataki ref., az ungvári rutén ttási nyelvű gk. és a komáromi ref. ttóképző dologi kiadásaihoz, az ungvári rut. ttási nyelvű gk. tanítóképző internátusának fenntartásához. Építési, helyreállítási, illetőleg felszerelési államsegélyben több intézet részesül. A költségvetésbe fel van

A soproni evang. tanítóképző-intézet új épületének terve.

véve a soproni és szarvasi ev. intézetek részére építési államsegély IV. részlet 100.000 P.; a pápai ref. ttóképző kibővítésére III. részlet 100.000 P.; a máramarosziigeti áll. ttóképző épületének helyreállítására 40.000 P.; a marosvásárhelyi rk. ttóképző áttelepítésével (Csikszeredára) kapcsolatos építkezésre 100.000 P.; a miskolci ref. nőnevelő-intézet kibővítésére 50.000 P.; a miskolci rk. ttónóképző átépítésére 50.000 P.; a hajdudorogi gk. ttóképző-intézet építésére I. részlet 100.000 P.; a gyergyószentmiklósi rk. ttónóképző használatbavételéhez szükséges kiadásokra 30.000 P.; a bajai áll. ttóképző átalakítására I. részlet 125.000 P és a pápai áll. ttóképző átalakítására I. részlet 60.000 P.

A tanítóképzők igazgatói és az V. fiz. osztály. — Az 1942. évre szóló áll. költségvetés az áll. tanító- és tanítónóképzők igazgatóinak létszámát 20-ban állapítja meg. 20 igazgatóból 3 van az V. fiz. osztályban, vagyis az igazgatóknak mindössze 15 %-a. Ha megvizsgáljuk, hogy a közép- és középfokú iskolák igazgatóinak milyen százaléka jut be az V. fizetési osztályba, kitűnik a ttóképzői igazgatók hátrányos értékelése. 95 áll. gimnáziumi igazgató közül 24 élvezi az V. fiz. osztálynak megfelelő javadalmat, tehát az igazgatók 25 %-a. A képzőkre alkalmazva ezt az arányt, 5 képzői igazgatónak kellene az V. fiz. osztályban lennie. A gimnáziumi igazgatók lényegesen kedvezőbb helyzete nem okadatolható azzal, hogy azért vannak viszonylagosan többen az V-ben, mert egyesek különleges beosztásban szolgálnak és mert vannak gyakorló-középiskolák és az azokban szolgáló igazgatókat és tanárokat előléptetés szempontjából is különleges elbánásban kell részesíteni. A tanítóképző-intézetek közt is vannak gyakorló-tanítóképzők, melyekben gyakorlati tanárképzés folyik és vannak különleges beosztásban működő igazgatók és tanárok, akik eddig még nem részesültek a gyak. középiskolai igazgatókhoz és tanárokhoz hasonló értékelésben. De a többi középfokú iskola igazgatóival való egybevetés is a tanítóképzői igazgatói állásck csekélyebb értékelését mutatja. Az állami ipari középiskolák 28 igazgatójából 5 van az V. fiz. osztályban, vagyis 18 %; az áll. kereskedelmi középiskolák 24 igazgatójából ugyancsak 5 élvezi az V. fiz. osztályt, tehát az igazgatók több mint 20 %-a.

A soproni evang. tanítóképző új épülete. — Építése Winkler Oszkár

építésmérnök tervei szerint már megkezdődött. Az intézet 3 szárnyépületben lesz majd elhelyezve. Az egyikben a tanulmányi helyiségek lesznek, a másikon az internátus, a harmadik épületben pedig a tornaterem kap helyet. Ez utóbbi egyúttal dísztermül fog szolgálni. Az internátusi rész érdekessége, hogy benne 20—20 tanuló befogadására alkalmas hálók mellett 4 személyes lakoszobák is lesznek a leendő akadémiai hallgatók számára. A tanulmányi épületben a szükséges szertárak, szaktermek, tanári dolgozók, tanári tanácskozó, igazgatói irodai helyiségek mellett 50—50 tanuló befogadására alkalmas liceumi tanítástermek, az akadémiai tagozat számára és a gyakorlóiskola 3 tagozatának elhelyezésére szükséges tanítástermek épülnek. A költségvetés és az építési tervek 1939. év elején készültek. A költségvetés az építést 840 ezer pengőben állapítja meg, melyből 300 ezer a közokt. minisztérium, 300 ezer Sopron város hozzájárulása (a régi telek és épület átengedéséért), a fennmaradt összeg pedig az építendő egyházközség terhe. Félő azonban, hogy a tervek elkészítése óta bekövetkezett lényeges anyag- és munkabérdrágulás miatt az építkezés az elgondolt keretek közt nem lesz megvalósítható.

Hány tanár működik egyetemeken? — A budapesti Pázmány Péter-tudományegyetemnek 106 nyilv. rendes és nyilv. rendkívüli tanára van, a kolozsvári Ferenc József tudományegyetemen 83, a debreceni Tisza István tudományegyetemen 49, a szegedi Horthy Miklós tudományegyetemen 40, a pécsi Erzsébet tudományegyetemen 39 és a József Nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetemen 104 ny. r., illetőleg ny. rendkiv. tanár működik.

Az új illetmények. — A minisztérium 8.500/1941. M. E. számú rendeletével 1941. dec. hó 1-i kezdettel újból rendezte a tisztviselők illetményeit, a nyugdíjasok, özvegyek és árvák ellátási díjait. Az illetmények emelése az árak emelkedéséhez viszonyítva nem jelentős: a XI—VIII. fiz. osztályban az eddigi illetményeknek 7, a VII—VI. fiz. o.-ban 5, az V—IV. fiz. osztályban 3%-a. Rendkívüli jelentőségű azonban a rendeletnek a családi pótlék emelésére vonatkozó intézkedése. Hathatósan most először nyúlt a kormány a családok tisztviselői hóna alá. A rendelet áldásos következményei nemzeti és társadalmi szempontból nem is fognak elmaradni. A családi pótlék a feleség után havi 40, az első két gyermek után egyenként havi 40, a harmadik után 50, a negyedik után 60, az ötödik és ötön felüli gyermek után egyenként havi 70 P. Az újszülött gyermek után pedig a családi pótlék egyhavi összegének ötszörösére van a tisztviselőnek igénye. Az illetménymegállapító rendeletnek ez az intézkedése a tisztviselők körében általános nagy örömet keltett. A gyermeknevelés rendkívül súlyos gondjai sokat enyhültek és a tisztviselő-családok életbizalma s ezzel munkakészsége lényegesen felfokozódott. Az új fizetések a következők: IX. fiz. o. 3. fok. 226, 2. fok. 243, 1. fok. 260.50; VIII. fiz. o. 288, 305, 327.50; VII. fiz. o. 365.50, 404.50, 443.50; VI. fiz. o. 499, 556.50, 615.50; V. fiz. o. 707, 804.50 P. — Örömet hozott a rendelet a nyugdíjasoknak is, mert a nyugdíjat a rendelet szerint felemelt beszámítható javadalmazások alapulvételével kell megállapítani. Ezek a javadalmazások: a VIII. fiz. o.-ban 241, 259, 277; a VII-ikben 315, 343, 373; a VI-ikben 418, 467, 520; az V-ikben 604 és 688 pengőt tesznek ki.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.

Sárkány-nyomda r.-t. Budapest, VI., Horn Ede-utca 9. Tel.: 122-190, 326-066. 18962
Igazgatók: Wessely Antal és Wessely József.